

JOHAN ERSÉUS

Tisdagsklubben

Amelie Posses antinazistiska motståndsrörelse

Med Gestapo i hälsarna flyr grevinnan Amelie Possé 1939 från det ockuperade Tjeckoslovakien till sitt forna hemland Sverige. Hon inser att svenskarna inte är beredda på att de också kan ockuperas av Nazityskland. De tror det räcker att säga att de är neutrala.

Den karismatiska Amelie bildar därför den hemliga Tisdagsklubben, samma dag som Hitler invaderar Norge och Danmark. Organisationen ska stärka det moraliska motståndet mot svensk och utländsk nazism - och bygga upp en gerillarörelse med celler i hela landet.

De träffas varje vecka under andra världskriget i en lokal vid Norrmalmstorg i Stockholm. Bland medlemmarna finns Ture Nerman, Gunnar och Alva Myrdal, Karl Gerhard, Vilhelm Moberg och Barbro Alving. Och i bakgrunden agerar prins Eugen.

Tisdagsklubben får inget stöd av svenska myndigheter i sin antinazistiska kamp. Tvärtom: den motarbetas av Per Albins regering och övervakas av säkerhetspolisen.

Grundad i Stockholm den 9 april 1940

POLARIS

MILITÄRPOSTAL TIDSKRIFT

MILITARY
POSTAL
JOURNAL

Studiegruppen för SVENSK MILITÄRPOSTAL DOKUMENTATION (SSPD)

UR INNEHÅLLET

s. 1 – 3	Förening inom båtmanskompani.	L. Höjning
s. 4 – 12	Brittiska frivilliga i Finland under Vinterkriget 1940	S. Karlsson
s. 13 – 33	FACIT Postal XI	
s. 34 – 35	Vad döljer sig bakom dessa försändelser?	S. Karlsson
s. 36 – 37	Vem var Uthmann?	S. Karlsson
s. 38 – 41	Postutväxling Sverige – Egypten 1939 – 1941	S. Karlsson
s. 42 – 49	Operation Rubble	S. Karlsson
s. 50 – 55	Grevinna ledde nazistmotstånd	S. Karlsson
s. 56 – 60	H M J Halland 1952 – 1984	J. Brandt

SVENSK MILITÄRPOSTAL DOKUMENTATION / SSPD

Ordförande

Gunnar Lithen

e - post: gunnar.lithen@gmail.com

Redaktör

Staffan Karlsson

Kikarvägen 19

175 46 JÄRFÄLLA

Tel.: 070 723 61 57

e - post: staffankarlsson310@gmail.com

Hemsida: www.sspd.se

Båtsmanspost

Karl XI:s indelningsverk innefattade inte bara soldater och ryttare utan även båtsmän med tillhörande torp. Två till fyra bönder underhöll en båtsman, bildade en rote. En av bönderna utsågs till rote-hållare. Båtsmanshållets effektiva styrka var 1874 inte mindre än 5 688 man fördelade på 31 kompanier. Alla kustlandskap utom Skåne och norra Norrland hade båtsmän. Båtsman eller Krono-båtsman var en militär som i det svenska indelningsverket tilldelades örlogsflottan för tjänstgöring ombord, och som för sitt uppehälle tilldelats ett båtsmanstorp.

Kompanichefen troligen anlidade båtsmän som postombud i tjänsten, även i de fall då breven utan svårighet kunde befordras genom postverket. Detta kan vara förklaringen till att båtsmanabreven trots beteckning Tj.-Bref saknar tjänstefrimärken och poststämpel.

Postbefordran skedde av båtsmän inom kompanierna, post kunde även använda den allmänna posten när den skulle gå till förvaltningar.

Senare post befordrades båtsmanaposten med allmänna posten, fribrev och efter 1874 som vanliga tjänstebrev eller tjänstebrevkort.

Vid 1887-års riksdagsbeslut började avvecklingen av båtsmanshållet. Detta hindrade inte, att man 1895 utgav en "Instruktion för båtmannakompanier uppföring vid allmän mobilisering". Formulär 1, 2, 3a utgör själva inkallelseordern, och formulär 1, 2, 3b omslag, kuverten

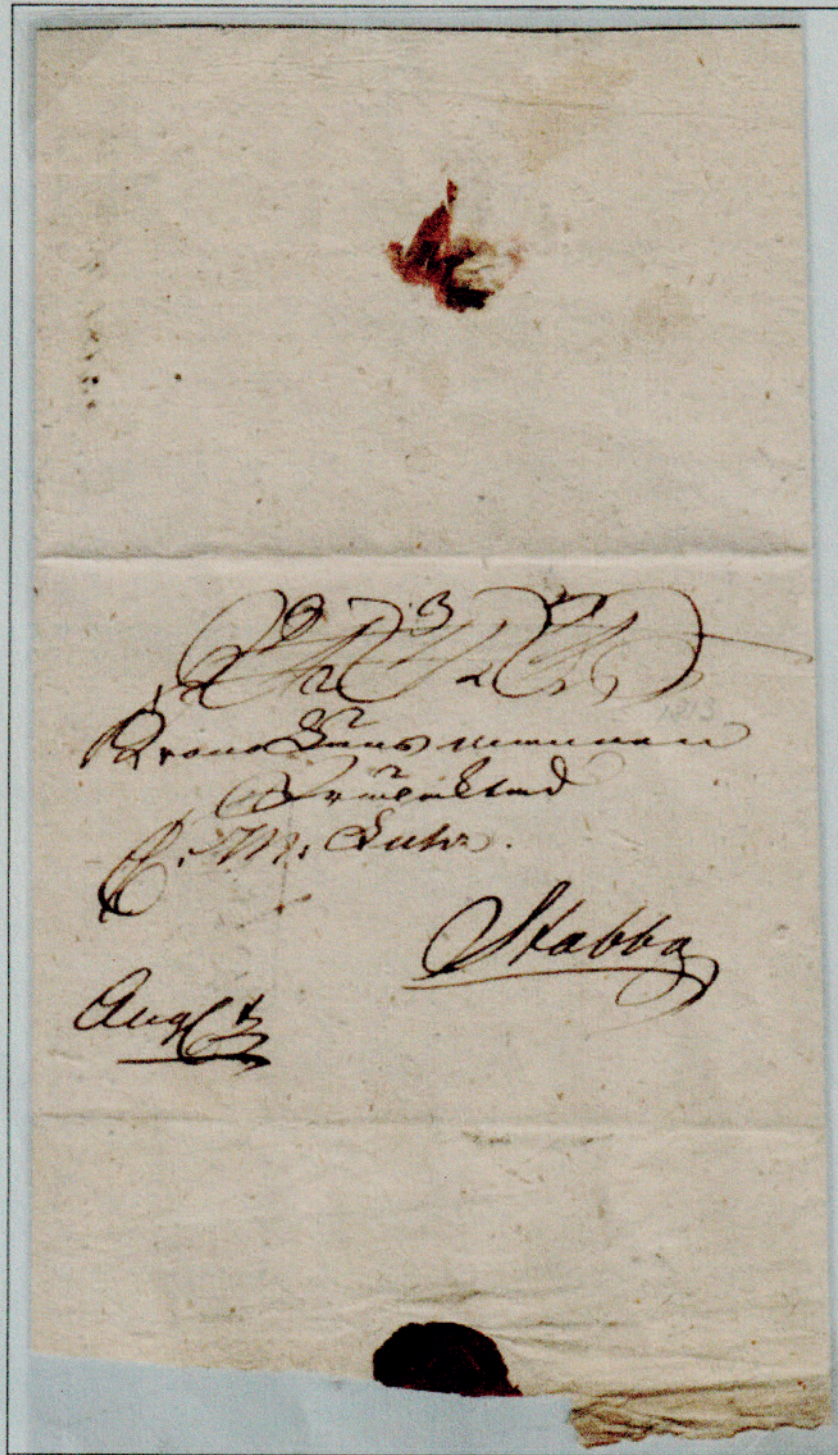
Postföring inom båtmannakompanier
Båtsmanuniformer

Kronopost, March - Route

"March-Route"

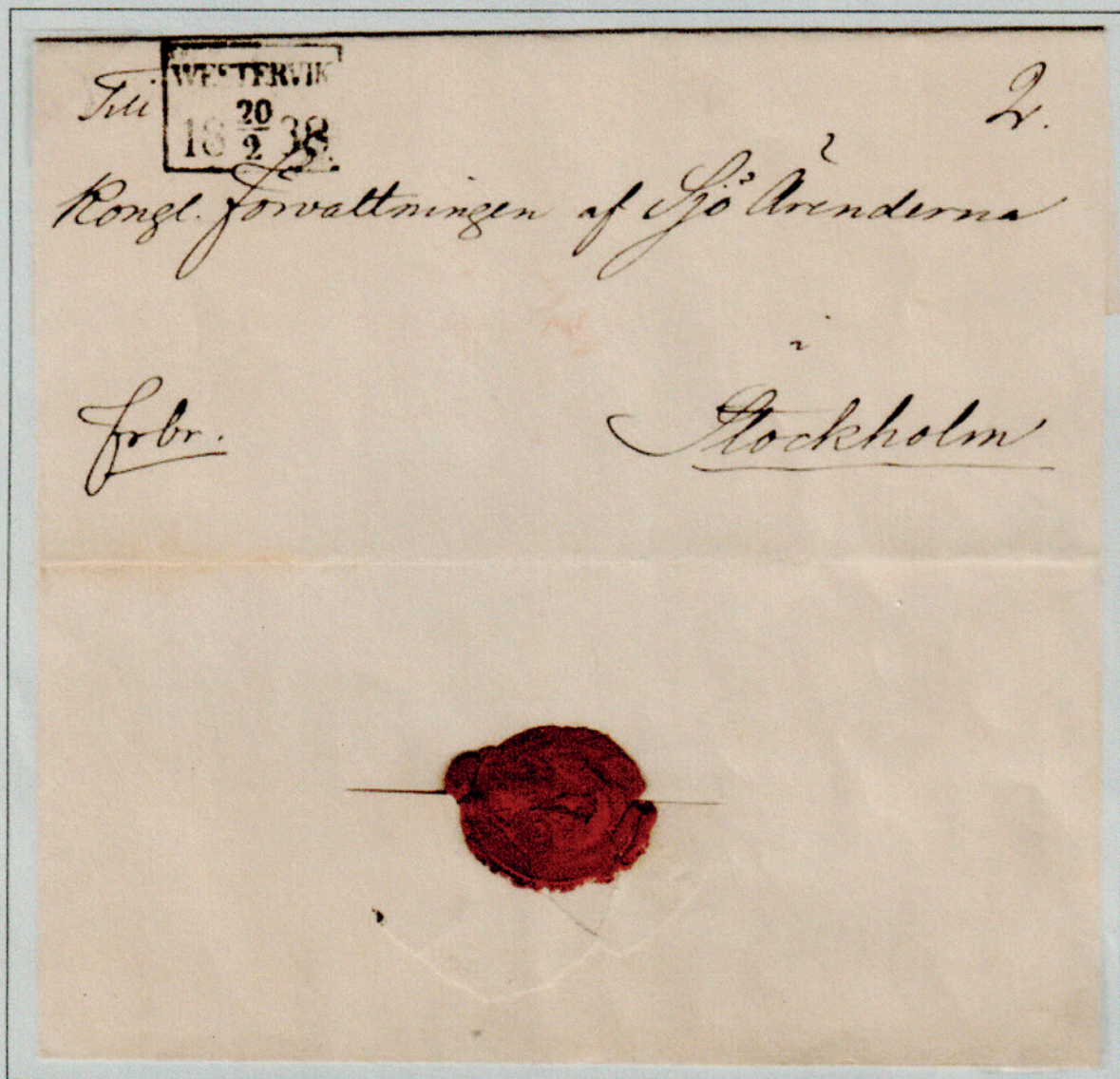
Transport af båtsmän och beklädnad persedlar.

Gefle—Elfkarleby—Mehede -Uppsala—Alsike—Stockholm, med tidangivelser

1813. Kronobrev med kronslinga och innehåll "March-Route"
 Från Lands Contoirel UPPSALA Slott den 4 aug. 1913
 Till Kronolänsman Hälsingland C. M Suter STABBY

Allmänna posten

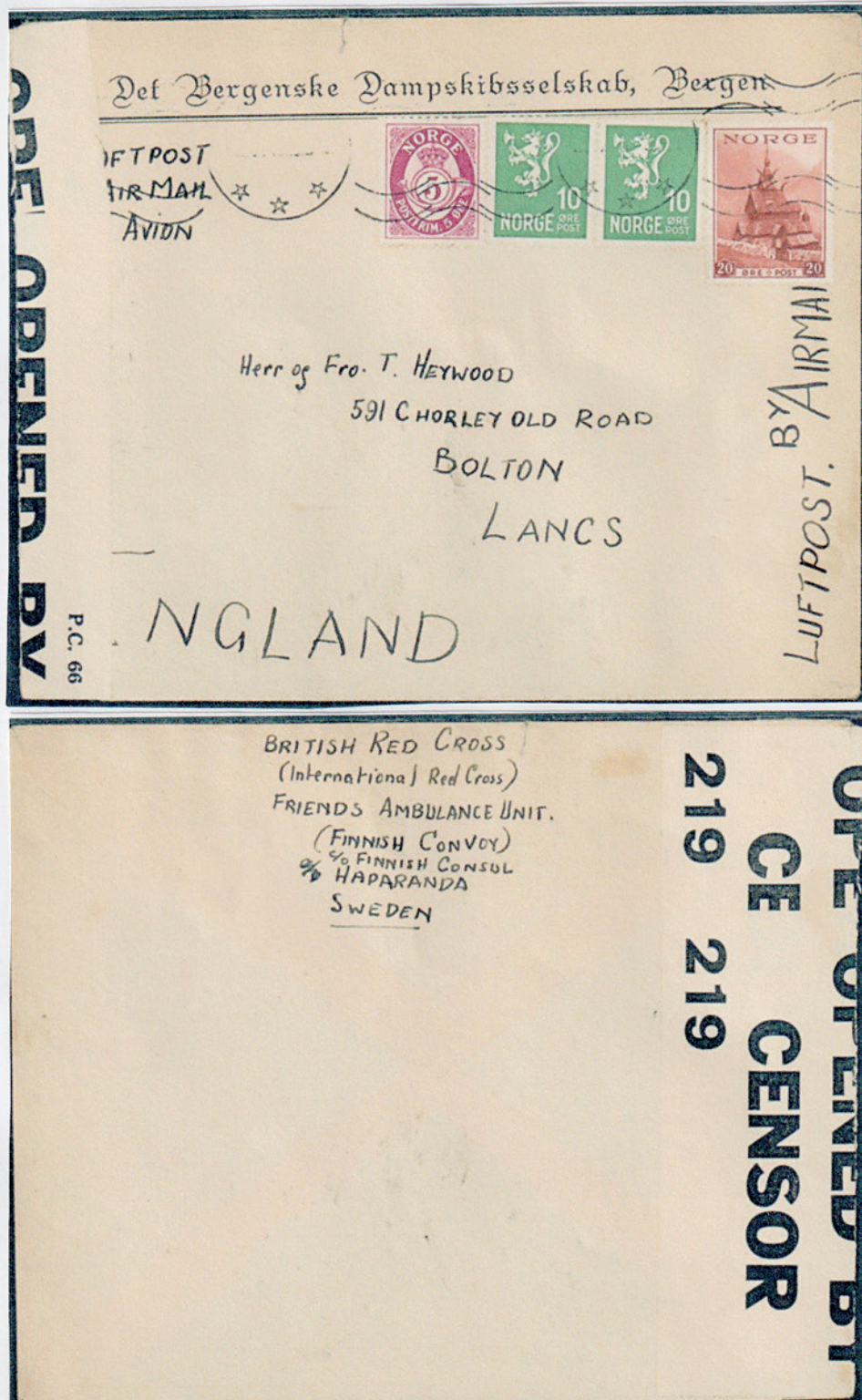
1838. Brevomslag sänt med allmänna posten som Från. och karterat
Till Kungl. Förvaltning af Sjö Ärendena STOCKHOLM
Från med Fyrkant stämpel WESTERVIK den 20.2.1838 sigill Tjust kompani Exp. Båtsmannakompani

BRITTISKA FRIVILLIGA I FINLAND UNDER VINTERKRIGET 1940

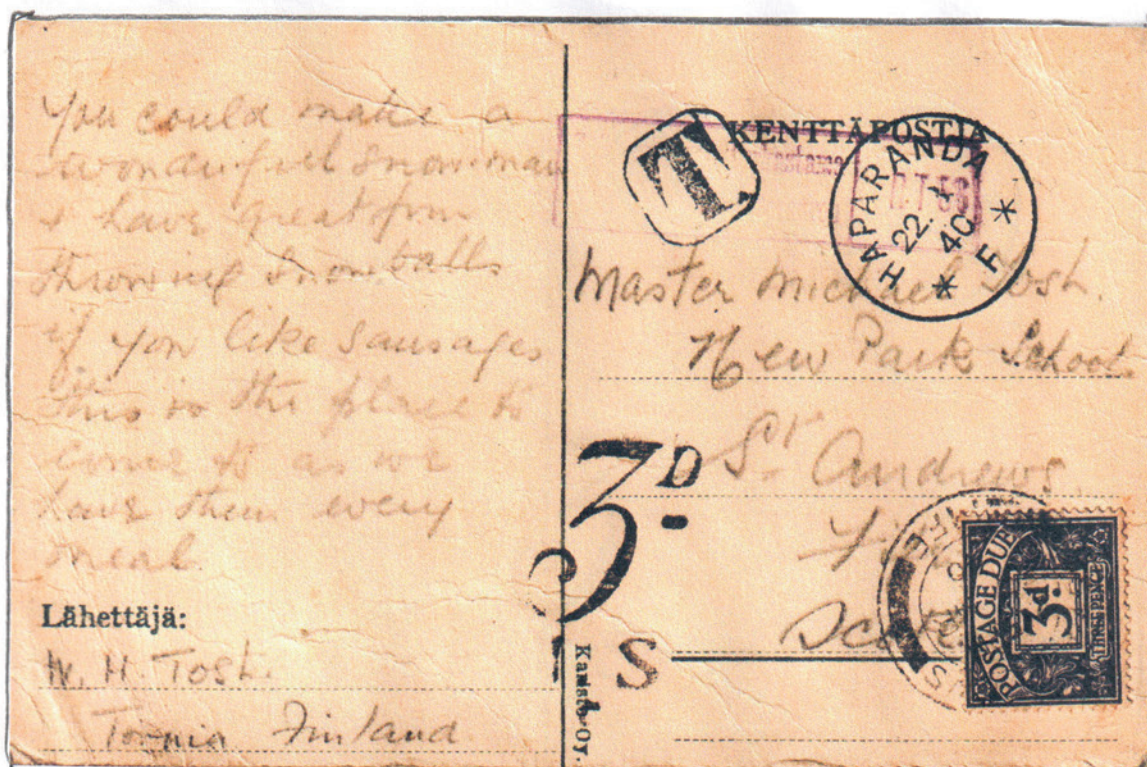
FRIENDS AMBULANCE UNIT

Se även MPT
72/2012 82/2017

S.Karlsson

Flygpostbrev från Friends Ambulance Unit / "International Red Cross / Finnish Convoy" till BOLTON / England i feburari 1940.
Försändelsen har sänts från Norge under resan till Finland.

Fältpostkort med finsk censur i Torneå och sänt till England via svenska kanaler (SFK) och stämplat HAPARANDA/F den 22.1.40.

Eftersom kortet inte är från svensk frivillig så frankeras det ej i Haparanda utan lösenbeläggs med 3 pence vid ankomst.

Avsändare är brittisk finlandsfrivillig William Henderseon Tosh.

Freden kom den 13.3.40.

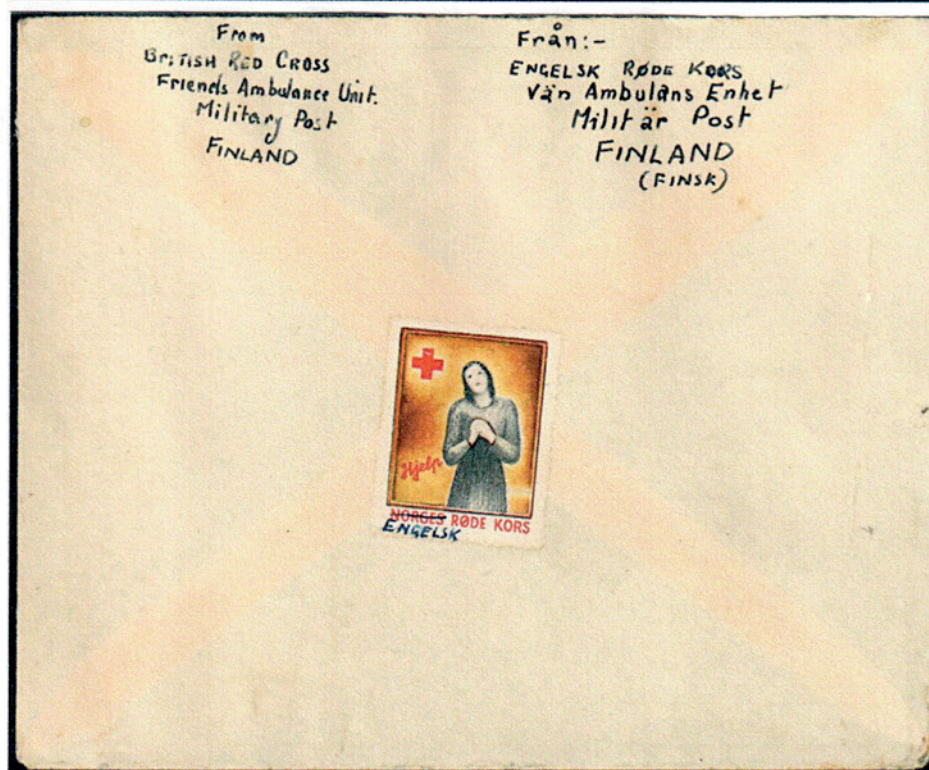
En grupp på 65 brittiska frivilliga lämnade den 23.3.40 LAPUA för att återvända till England via Sverige och Norge med båten S.S Bessheim.

Gruppen fick vänta i Kemi på att transitvisa skulle bli klara och den 7.4.40 kunde färden fortsätta.

Ambassadsekreteraren vid den finska legationen i Oslo hade ordnat med inkvartering på City Hotel nära järnvägsstationen i Oslo. Den 9 april ankommer gruppen med tåg till Charlottenberg och får höra att Tyskland har invaderat Norge. Tåget fortsätter in i Norge och vid Kongsvinger kommer ett tyskt flygplan och flyger längsmed tåget. Tåget stannar men några skott från flygplanet avlossas inte.

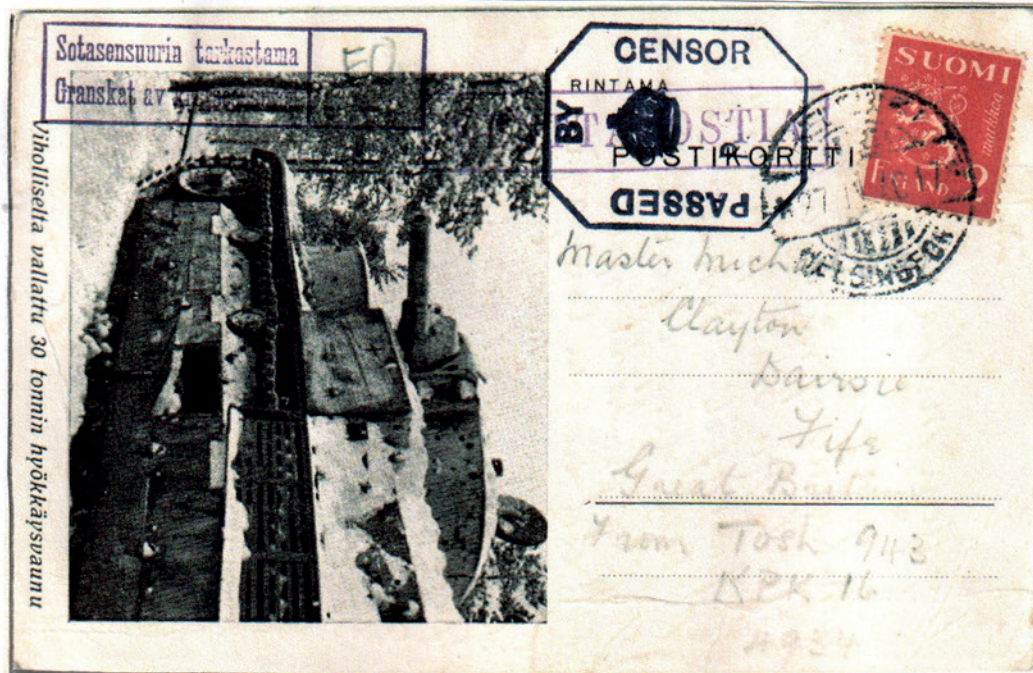
Efter någon halvtimme fortsatte tåget och anlände till Oslo klockan 11.30 och gruppen går till Hotel City. Man upptäcker att tyskarna bevakar postkontoret, som ligger mitt emot hotellet.

Den fiska legationssekreteraren hade nu inköpt järnvägsbiljetter till hela gruppen, så att den skulle kunna återvända till Sverige. Gruppen beordrades att förstöra sina dokument och adresslappar etc. och att lämna sitt bagage på hotellet. Finska legationen skulle sedan ta hand om detta. Man beslutade att gruppen skulle dela upp sig i mindre grupper och ta sig över till järnvägsstationen och 65 biljetter delades ut. Man hade kontaktat den svenska ministern i Oslo, Beck-Friis, vilken garanterade att svensk gränsbevakning inte skulle hindra gruppen att passera den svenska gränsen. Gruppen kom ombord på tåget, som skulle avgå klockan 20.20 men efter en timmas försening klockan 21.20 lämnade tåget Oslo.

Flygpostbrev från SAVONLINNA / Finland den 23.2.40 till BOLTON / England. Försändelsen bär finsk censurstämpel "Sotasensuurin tarkastama / Granskad av krigscensuren". Avsändaradressen är "British Red Cross / Friends Ambulance Unit / Finland".

Klockan 01.00 telefonerar passkontrollen i Charlottenberg till UD i Stockholm att ett fyrtiotal brittiska f.d. frivilliga soldater har kommit från Oslo. På morgonen den 10 april finns 10 briter kvar på Hotel City, vilka optimistiskt väntade på att brittiska trupper skulle komma till Oslo. Det visade sig att nitton personer ur gruppen hade blivit kvarlämnade i Norge. De tio på hotellet blev tagna av tyskarna medan de övriga nio personerna, däribland TORSH lyckades lämna Oslo och liftada till Åndalsnes, där de sedan plockades upp av ett brittiskt krigsfartyg. Dessa nio anlände den 23.4.40 till Skottland.

22/3/40
 My dear Michael
 Duppre...
 now having your Easter holidays
 I expect you shall go to Drungelt
 to part of it. I expect I shall
 be back before the summer
 holidays. I don't expect we
 will ever live in Cross again.
 I have a great dear. I have in
 the snow. We have had a
 of frost. The cold does not
 seem to worry me very much
 but my love to Granma & Auntie
 Mammae, Mammae & you
 I hope you got a good
 report at school.
 Love from
 Saddy.

Fältpostkort till St ANDREWS / Skottland / G.B. och daterat den 22.3.40. Kortet är avstämplat HELSINGFORS den 27.3.40. Det är dagen innan gruppen bryter upp för att lämna Finland.

Avsändare är W.H. Tosh /943 brittisk frivillig i finska Vinterkriget med adressen "Kpk 16 / 4934" (Osato Sisu). Försändelsen bär finsk och brittisk censur.

I den finska censurstämpeln har ordet "Krigscensuren" makulerats. Stämpeln har en handskriven censorkod "EO / (signatur)", vilket står för "Fristående censur".

POSTIKORTTI SUOMI POSTKORT FINLAND

21. APRIL 1940

MIKKELI

Stockholm

Mr. John Haywood
London Hospital
London ENGLAND

Friend Anttonius

Dear friend

Have you received my letter in which I wrote to you on my arrival there. My plan is

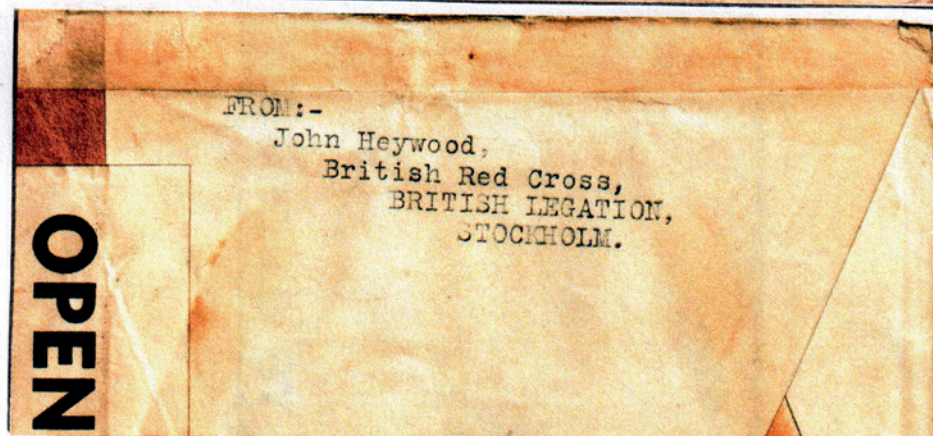
changed. I am about to go to yorney to Heiraven tomorrow and I suppose that I can come from there to Joensuu next Wednesday or Thursday. It would be very pleasant to see you and therefore I try with this card attain you.

With my regards
Yours Salmu Mikkanen

15.10.40.

Postkort stämplat MIKKELI / Finland den 21.4.40 till John Haywood / Friends Ambulance Unit JOENSUU / Finland. Kortet har eftersänts till Norska Legationen Stockholm och härifrån vidare till London Hospital LONDON / England pga. Ambulansens hemresa.

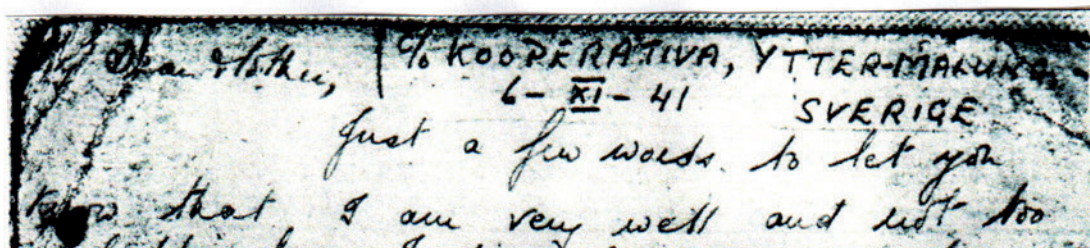

INTERNERINGSPOST

Brev från STOCKHOLM till BOLTON/U.K. den 30.5.40 Avsändaradress är BRITISH RED CROSS / BRITISH LEGATION STOCKHOLM.

Avsändaren deltog i finska Vinterkriget som frivillig i den brittiska ambulansen "FRIENDS AMBULANCE UNIT". Efter freden blev de brittiska frivilliga fråntagna sina militära grader i Finland. Återresan kunde pga. kriget ej fullföljas utan de blev civilinternerade i Sverige. Huvudparten internerades i Malung. Genom ett avtal med brittiska "FOREIGN OFFICE" kom de internerade att kunna sända ett brev i månaden med diplomatposten och kunde undgå svensk censur. Denna försändelse har gått med den normal postgång och postbehandling vid Stockholm 1 och därmed STJ:s vanliga brevcensur. Från 12.3.40 infördes permanent kontroll vid PCA 1 för brev av alla slag till England.

INTERNERINGSPOST

INTERNERINGSPOST

Brevkort, interneringspost daterat MALUNG den 6.11.41 till London/England sänt med diplomatpost/kurirpost och poststämplat vid ankomst LONDON 2.1.42. Kortet bär en triangelformad, brittisk militärcensurstämpel "PASSED BY CENSOR 4521".

Avsändaren Alexander Hugh Ormonde Butler deltog som frivillig i finska Vinterkriget. Efter freden blev de brittiska frivilliga fråntagna sina militära grader i Finland. Återresan till England kunde inte fullföljas i sin helhet pga. krigsutvecklingen i Europa. En grupp brittiska Finlandsfrivilliga blev civilinternerade i Sverige. Huvudparten internerades i Malung och senare i Filipstad innan hemresan kunde göras i maj 1942. Genom ett avtal med "FOREIGN OFFICE" kunde de internerade sända ett brev i månaden med diplomatpost.

Avsändaren var sysselsatt i skogsarbete i Malungsområdet.

De brittiska frivilliga blev fråntagna sina militära grader i Finland vid avrustningen. Hemfärden via Sverige blev avbruten p.g.a. Skagerrakspärren och det tyska angreppet på Norge och Danmark. Följden blev att dessa briter blev civilinternerade i Sverige i avvaktan på hemresa.

LONDON, E. M. I.
PAID
23 FEB 42
13
BY BRITAIN

BREVKORT

heard anything about or from
Roddy. I haven't heard a word
for years, the way he was for all I
know. The British to leave us but have
not heard from her yet. Did you hear
the announcement on the radio that
perhaps could be sent to visitors in
Sweden. I hope that works both
ways as she cannot say much a these
days. Please, there's more in the
letter as you look for news, love things

Mrs. S. Butler
111^B Campden Hill Rd.
London, W.8.
England.
(FROM A.H.O. BUTLER.)

My Darling Mother, 27 27-1-42.
I received two letters
from you via the Red Cross - thank
you for them. I have sent you
some cards via the Consul in
Stockholm, I don't know if you
got them. Can you let me know
if you get this card and also the
letter I am trying to send via the
Red Cross. I am getting on as well
as can be expected in the present
circumstances but wish I could be
back home. I am working in the
parks here and it's damn cold now -
about 25°-30° ~~below zero~~. I have a
touch of frost bite in my feet but
that's nothing in these temperatures.

Brevkort från Malung (avsändare A.H.O. Butler daterat 27.1.42 och ankomststämplat 23.2.42 (diplomatpost).

De civilinternerade i Malung fick tillstånd av brittiska "Foreign Office" att sända ett brevkort per månad med diplomatposten.

Några kommentarer till senaste utgåvan av FACIT POSTAL XI

Se även MPT 89 / 21

I Facit Postal X (Militärpost) hade man delvis lyckats blandat ihop olika händelser under en och samma tidsrubrik.

I Postal XI har detta åtgärdats, men varför utlämnas bildmaterialet till den militärpostala delen?

Här visas nu ett antal objekt som anknyter till nedanstående rubriker i Facit Postal XI.

FACIT® *Postal XI*

Tysk internering/ Internment of German Soldiers 1940

Till 12.7 1940 var tyska militärer internerade i Kronobergshed, då de utväxlades mot engelska internerade./

Until the 12th of July 1940 German soldiers were kept at Kronobergshed, when they were exchanged against English prisoners-of-war.

Tysk/österrikisk internering/

Internment of German and Austrian Soldiers 1943–1946

Ca 3.000 tyskar internerades 1945, bland dem 167 tvångsenrollerade balter. Transporterade till Sovjet november 1945 till januari 1946./

About 3.000 German soldiers were kept in internment camps in 1945, including 167 men that were Baltic cityzens, enlisted against their will.

Transported to Soviet Union from November 1945 until January 1946.

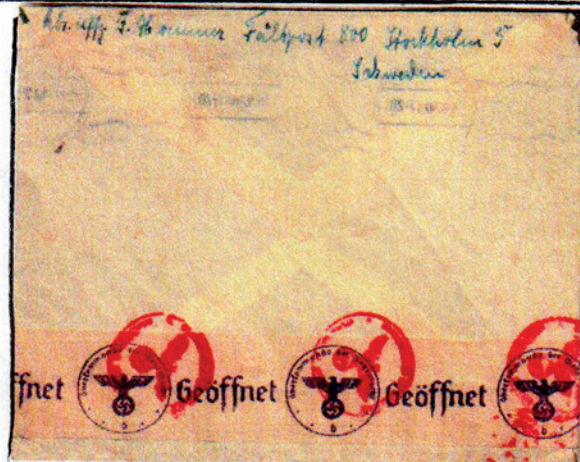
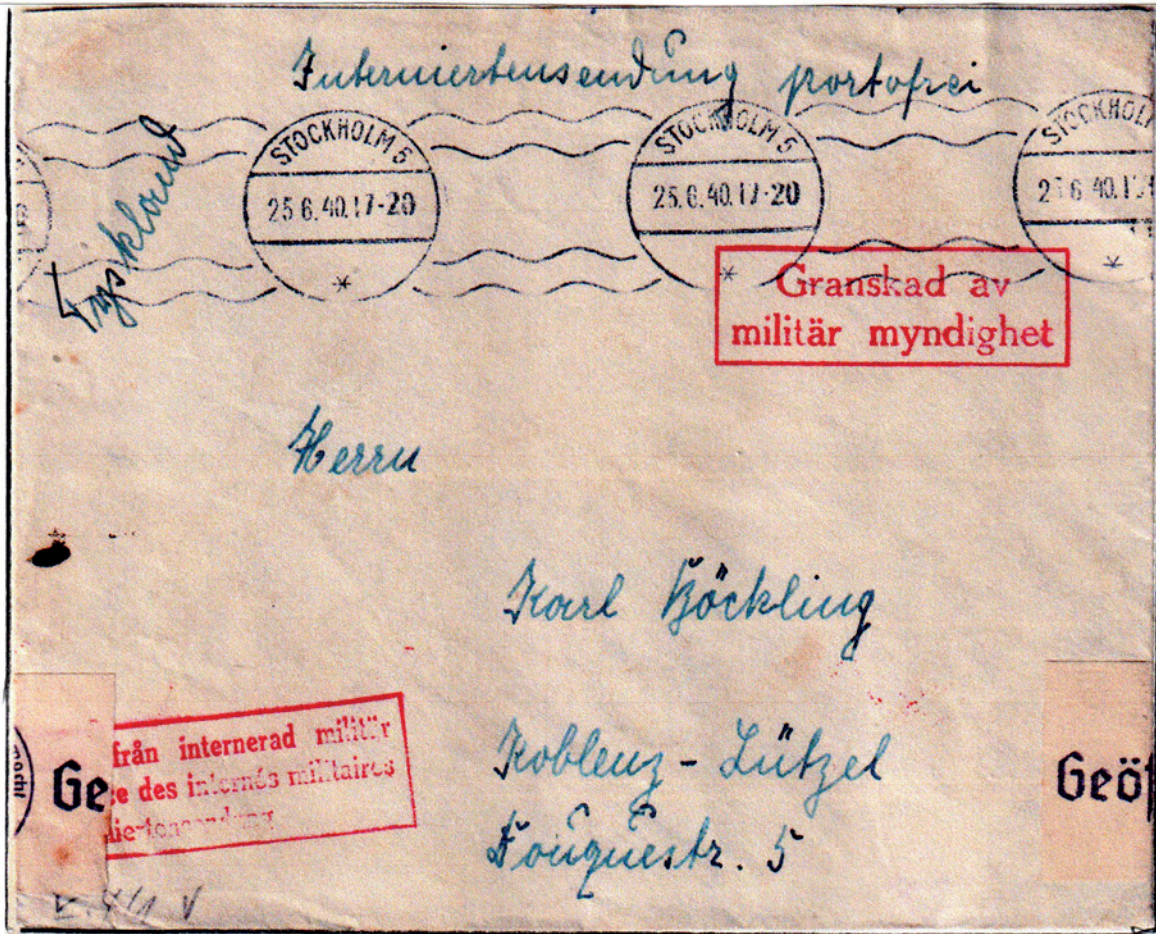
Interneringsplatser/ Internment places:

Ränneslätt, Backamo, Grunnebo, Gälltofta, Rinkaby, Lingen.

Baltisk internering/

Internment of Soldiers from the Baltics 1945–1946

Se föregående rubrik/ see the former heading.

INTERNERINGSPOST FÄLTPOST 800

Brev från FP 800 till KOBLENZ/Tyskland, avstämplat STOCKHOLM 5 den 25.6.40
Försändelsen har censurerats vid INTERNERINGSDETALJEN VID
FÖRSVARSSTABENS LUFTFÖRSVARSAVDELNING / FP 800 Stockholm 5.

Försändelsen är från en tysk militär internerad på KRONOBERGSHED. Han har kommit till Sverige i samband med invasionen av Norge. Interneringsläger med adressen FP 800 hade ej tilldelats censurpersonal. Censurbehandlingen gjordes centralt. Svensk röd censurstämpel "Granskad av militär myndighet".
Försändelsen har vid ankomst till Tyskland censurerats i Berlin.

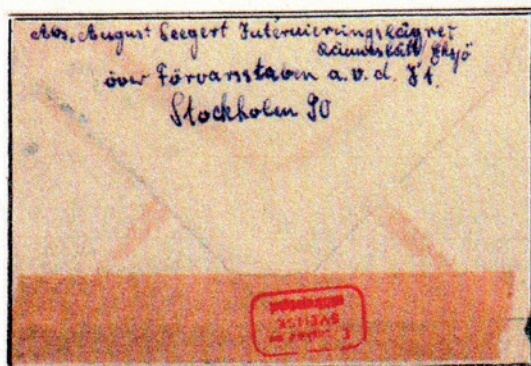
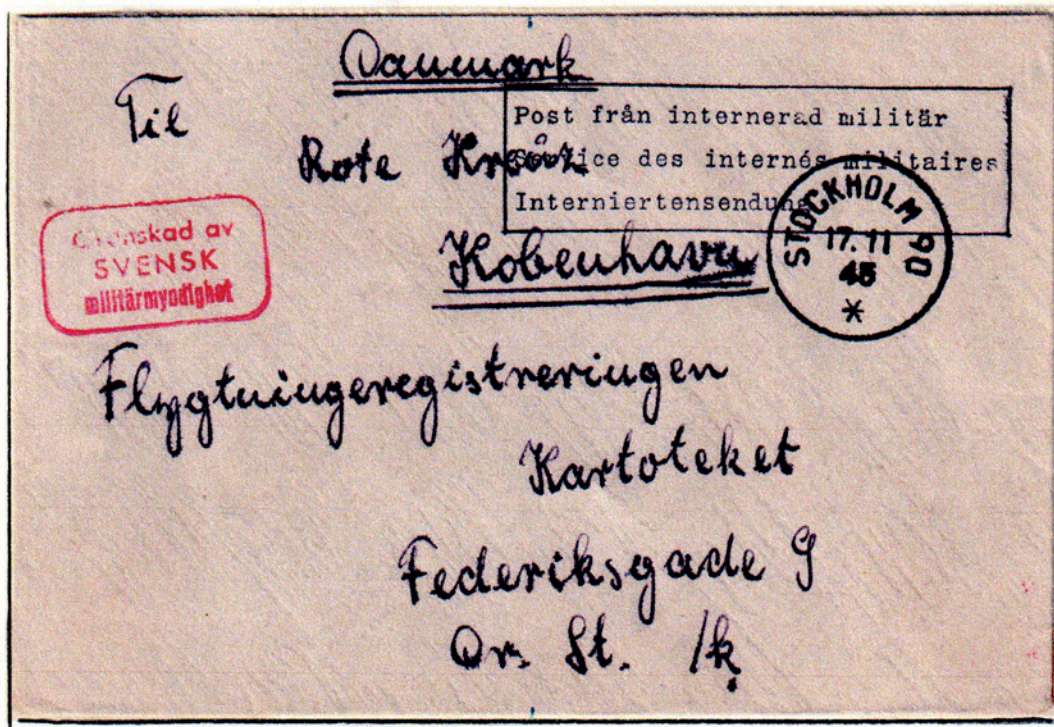
INTERNERINGSPOST FÄLTPOST 800

Portofritt brev (interneringsförsändelse) från SOLINGEN/Tyskland den 20.6.40 till Fältpost 800 Stockholm 5.

Försändelsen är till en tysk militär internerad på KRONBERGSHED. Adressaten har kommit över till Sverige i samband med invasionen i Norge. Vistelsen på Kronbergshed blev ej långvarig, då de internerade snart utväxlades. Försändelsen har gått till INTERNERINGSDETALJEN VID FÖRSVARSTABENS LUFTFÖRSVARSAVDELNING/ FP 800 Stockholm 5. Här visar det sig att adressaten redan är repatrierad. Anteckning med rödpenna "Abgereist/Retur abs." samt postal stämpel "Retour à L'envoyeur". Kuvertets baksida bär poststämpel "Stockholm 5" den 28.6.40 samt tysk censur i Berlin. Interneringslägret på Kronbergshed var i drift från sept.-39 till 12.7.40.

RÄNNESLÄTT

INTERNERINGSPOST

INTERNERINGSPOST (Fst. / It.)

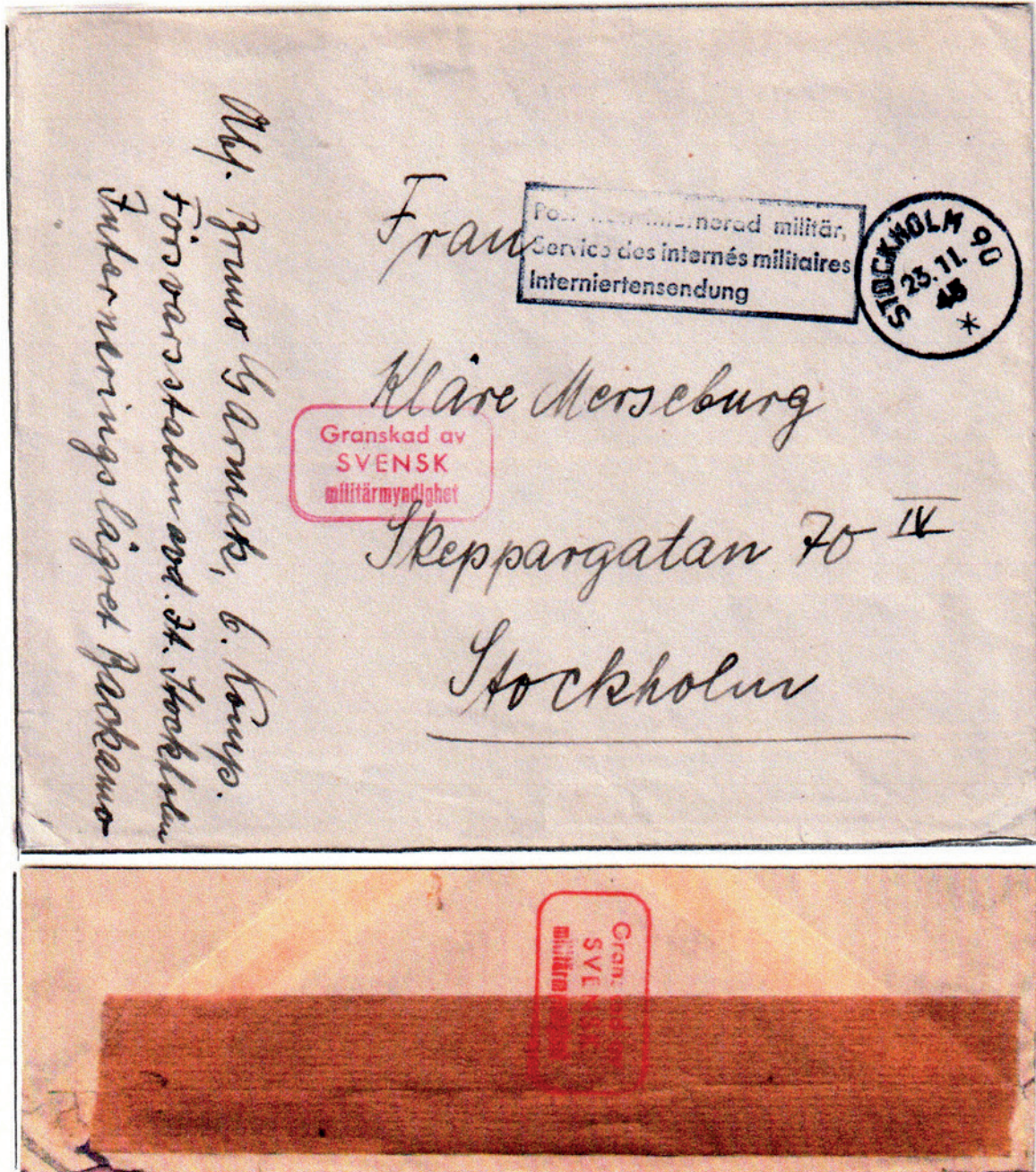
Interneringsförsändelse från RÄNNESLÄTT/EKSJÖ till Röda Korset i KÖPENHAMN / Danmark den 17.11.45

Kuvertet bär en röd censurstämpel "Granskad av /SVENSK/ militärmyndighet" och baksidan en neutral förslutning med censurstämpel. Kuvertets framsida har en större typ av portofristämpel.

STJ.s censur av militärpost upphörde den 30.6.45 och verksamheten flyttade tillbaka till Förvarstaben "INTERNERINGSKÅREN INOM FÖRSVARSTABEN SEK. 1"

Avgående post stämplades "STOCKHOLM 90".

BACKAMO

INTERNERINGSPOST (Fst./lt.)

Interneringsbrev från lägret BACKAMO till STOCKHOLM den 23.11.45

STJ:s censur av militärpost upphörde den 30.6.45 och verksamheten flyttade tillbaka till Försvarsstaben, "INTERNERINGSKAVD. INOM FÖRSVARSTABENS SEK. 1 (Fst./lt.)". Censurstämpelns text är åter "Granskad av/SVENSK/militärmyndighet". Den trespråkiga portofristämpeln är tillbaka. Den avgående posten stämplas nu "STOCKHOLM 90".

Försändelsens framsida bär en röd censurstämpel "Granskad av/SVENSK/militärmyndighet". Kuvertets baksida bär en neutral förslutning samt samma röda censurstämpel.

GRUNNEBO

INTERNERINGSPOST (Fst./It)

INTERNERINGSPOST (Fst./It)

Interneringsförsändelse från GRUNNEBO till SAKSBORG/Danmark avstämplad STOCKHOLM 90 den 15.8.45. Den 30.6.45 upphörde STJ:s censur av militärpost och granskningen överfördes till "INTERNERINGSKONTROLLAVD. INOM FÖRSVARSSKOLENS SEK. 1". Censurstämpelns text blev nu åter "Granskad av SVENSK militärmyndighet".

Brevinnehållet är skrivet på dansk/svenska. Brevskrivaren är hemmahörande i Flensburg och har ett mycket svenskt efternamn "Eskilsson". Försändelsen har censurerats i Danmark. Kuvertets kortsida bär dansk censurförlutning och stämpel. Den internerades namn finns ej på listor över personer utlämnade till Sovjet. Troligen har han kommit till Sverige från Danmark (Bornholm) och blivit repatrierad till LÜBECK/Brittisk zon via Trelleborg.

GÄLLTOFTA

INTERNERINGSPOST (Fst. / It.)

Rekbrev från BUTOVICE/Tjeckoslovakien till interneringslägret GRUNNEBO den 10.12.45. Eftersänt till interneringslägret GÄLLTOFTA/RINKABY.

Lägret Grunnebo avvecklades i dec.-45 och den "tyska" militära personalen överfördes till Rinkaby för vidare transport ur landet. Den 15.12.45 upplöstes Försvarsstabens Interneringsavdelning (Fst./It.) och ansvaret för de internerade, som ej kunnat avtransporteras överfördes till CIVILFÖRSVARSSTYRELSEN, vilken även övertog censurverksamheten.

Denna försändelse bär en röd censurstämpel "Granskad av /SVENSK/ militärmyndighet". Utrikes inkommande försändelser till internerade i lägret GÄLLTOFTA/Rinkaby får anses som mycket sällsynta.

INTERNERINGSPOST / Civilförvarsstyrelsen

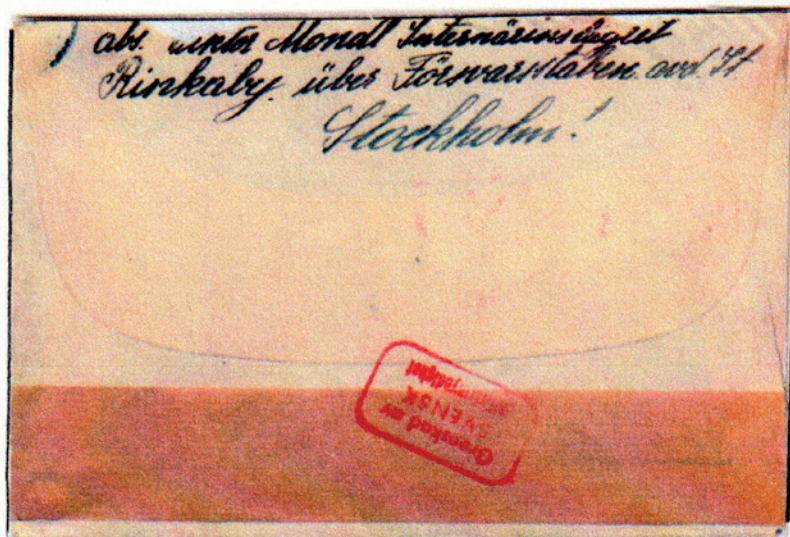
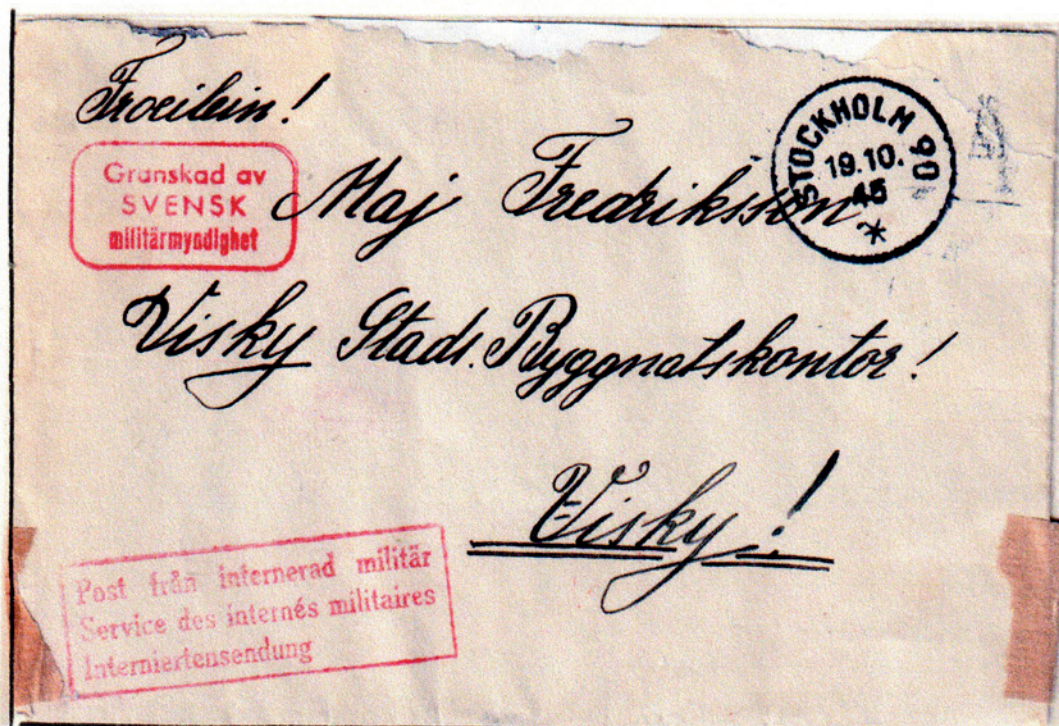

INTERNERINGSPOST / Civilförvarsstyrelsen

Brev från GÄLLTOFTA avstämplat STOCKHOLM 22 den 16.1.46 till Stockholm och eftersänt till Göteborg den 17.1.46. Avsändaren, tysk militär (Voss) hade inte kommit till Sverige från Balticum utan från Danmark (Bornholm). Den 25.1.46 utlämnades Voss via Trelleborg till Lübeck/Brittisk zon.

Försvarsstabens Interneringsavdelning upplöstes den 15.12.45. Ansvaret för verksamheten överfördes till "CIVILFÖRSVARSTYRELSEN, Stockholm 7", vilken även tog över censurering och censurstämplat från de militära myndigheterna. Försändelser stämplades nu "STOCKHOLM 22". Verksamheten upphörde den 24.1.46.

RINKABY
INTERNERINGSPOST

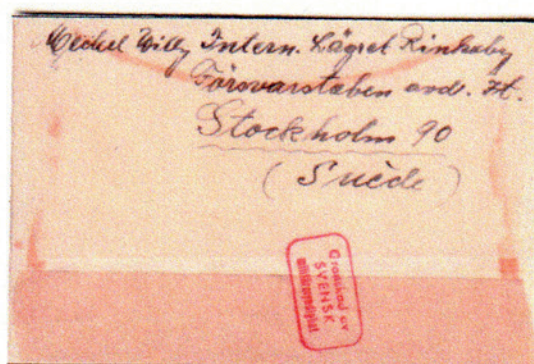
INTERNERINGSPOST (Fst. / lt.)

Interneringsförsändelse från RINKABY till VISBY den 19.10.45

STJ:s censur av militärpost upphörde den 30.6.45 och verksamheten flyttades tillbaka till Förvarsstaben "INTERNERINGSABD. INOM FÖRSVARSTABEN SEK. 1". Censurstämpelns text är åter "Granskad av /SVENSK/ militärmyndighet". Den trespråkiga portofristämpeln är tillbaka och den avgående posten stämplas nu "STOCKHOLM 90".

Detta kuvert bär på framsidan en röd censurstämpel "Granskad av /SVENSK/ militärmyndighet". Kuvertets baksida har öppnats och förslutits med en neutral förslutning samt röd censurstämpel. Avsändaren har haft vissa svårigheter med den svenska stavningen av VISBY (VISKY)

INTERNERINGSPOST (Fst./lt.)

INTERNERINGSPOST (Fst./lt.)

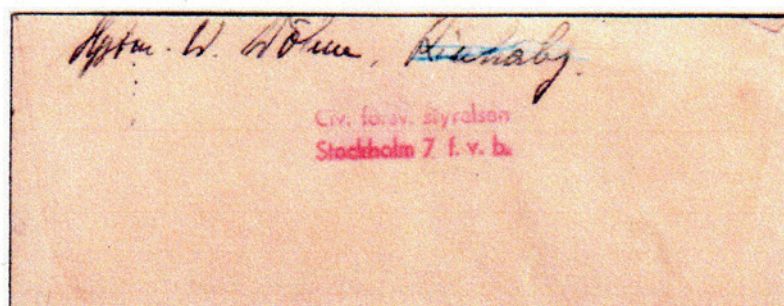
Interneringsförsändelse, flygpost från RINKABY/Sverige till STRASSBOURG / Frankrike avstämplat STOCKHOLM 90 den 7.11.45.

Försändelsen är felaktigt frankerad med fullt porto 40 öre. Endast flygtillägg 10 öre på interneringsförsändelser behövde betalas. Försändelsen har öppnats och censurerats. Kuvertets baksida bär en neutral förslutning och en röd censurstämpel "Granskad av SVENSK militärmyndighet", vilken även återfinns på kuvertets framsida.

Avsändaren Willy Meckel kom till Rinkaby den 17.12.45 från beredskapssjukhuset i Malmö.

Ursprungligen kom han till Ljugarn den 9.5.45 från Libau/Kurland den 8.5.45 och blev internerad i "Lager Lingen" på Gotland. Den 18.1.46 blev Willy Meckel utlämnad till Sovjetunionen via Trelleborg.

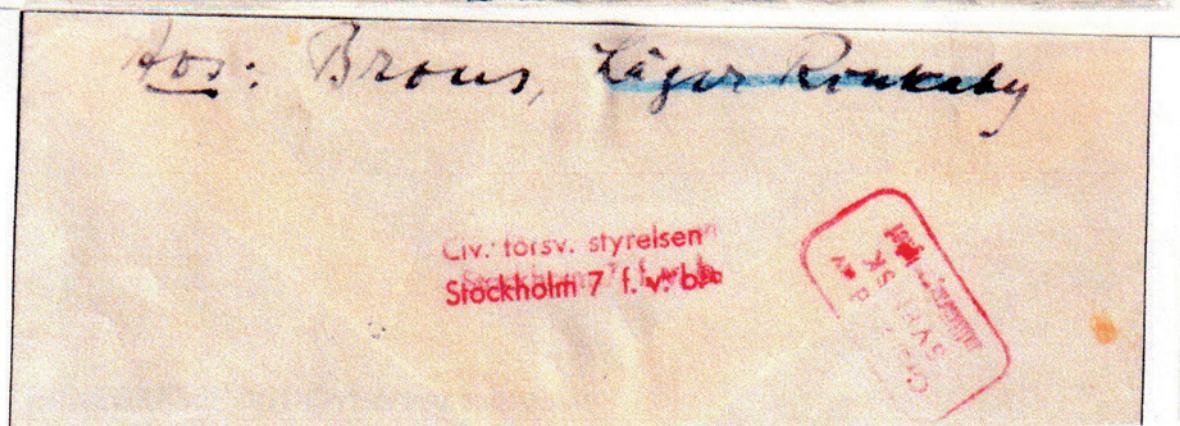
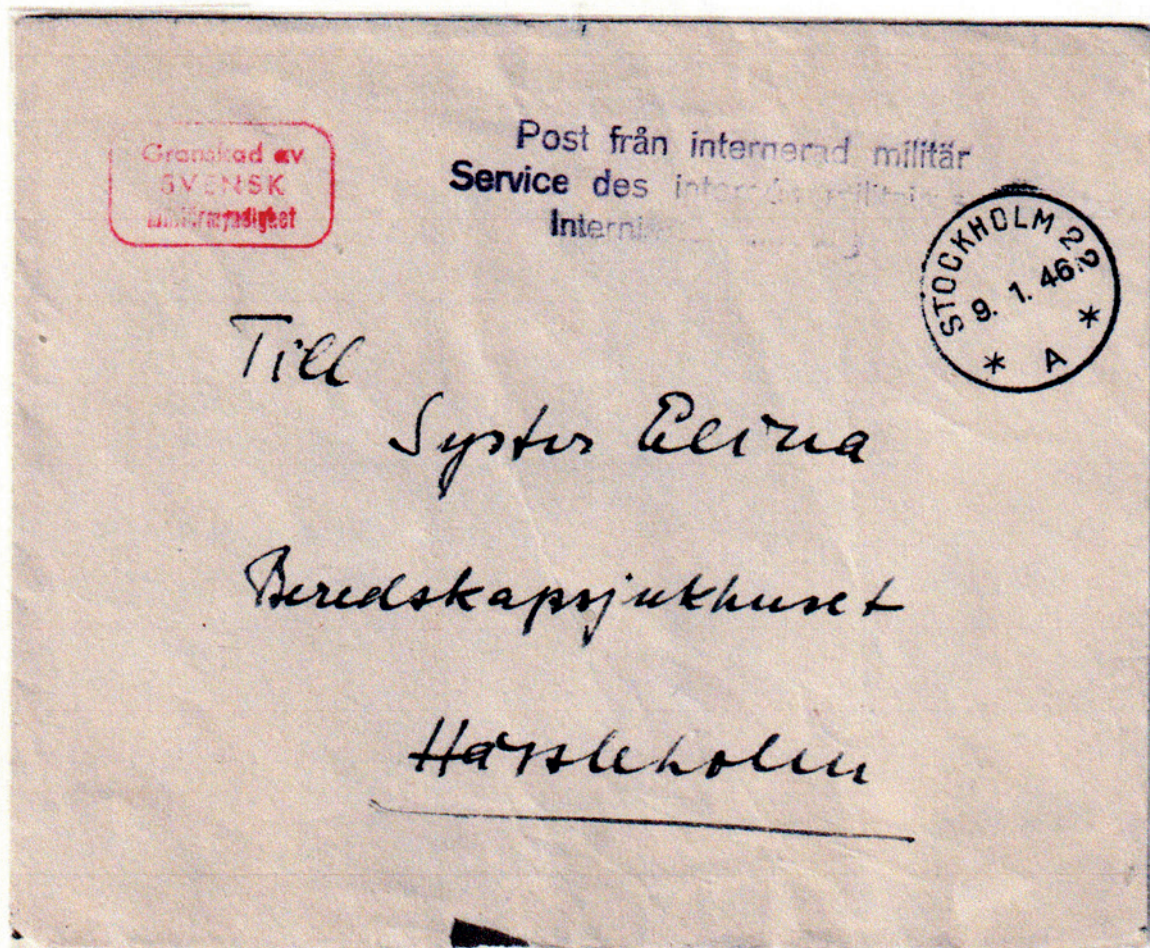
INTERNERINGSPOST / Civilförsvarsstyrelsen

INTERNERINGSPOST / Civilförsvarsstyrelsen

Brev från interneringslägret RINKABY avstämpelat STOCKHOLM 22 den 27.12.45 till ARBOGA. Brevet är censurerat och bär röd censurstämpel "Granskad av SVENSK militärmyndighet". Försvarets Interneringsavdelning upplöstes den 15.12.45 och ansvaret för de internerade, som ej kunnat avtransporterats, övertogs av CIVILFÖRSVARSSTYRELSEN. Man övertog även censuren och kom att använda samma stämplor som tidigare. Avsändaradressen blev nu "Civilförsvarsstyrelsen Stockholm 7" och försändelserna stämplades vid postkontoret "Stockholm 22". Avsändaren "Hauptman Werner Döhne" förflyttades den 28.12.45 till GÄLLTOFTA. Det visade sig att han inte hade kommit till Sverige från Balticum. Den 25.1.46 repatrierades han via Trelleborg till Lübeck/Brittisk zon.

INTERNERINGSPOST

Brev från interneringslägret RINKABY avstämplat STOCKHOLM 22 den 9.1.46 till HÄSSLEHOLM. Brevet är censurerat och bär röd censurstämpel "Granskad av SVENSK militärmyndighet".

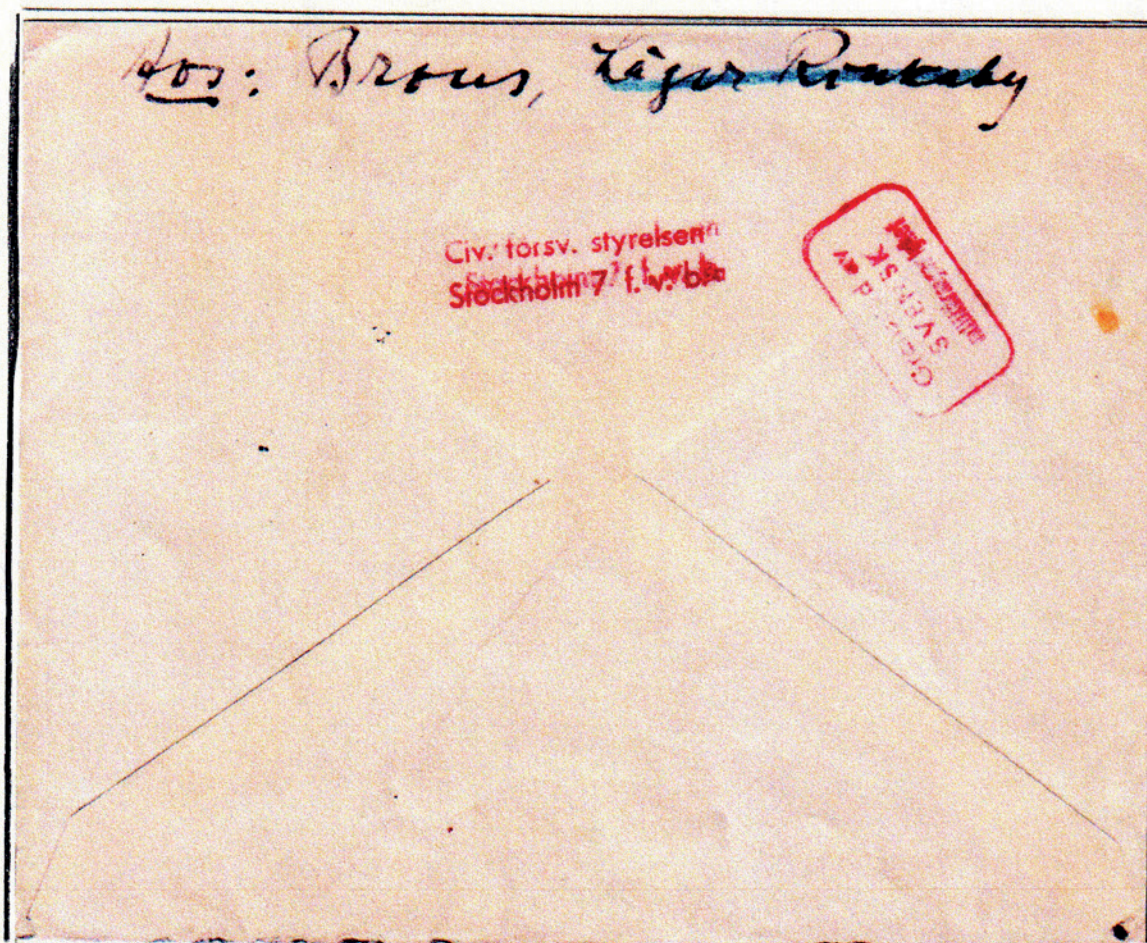
Efter den 15.12.45 ansvarade Civilförsvarsstyrelsen för de internerade, som inte kunnat avtransporterats ur landet. Censurstämplarna var desamma som tidigare, men avsändaradressen blev nu "Civilförsvarsstyrelsen Stockholm 7" och försändelserna stämplades vid "Stockholm 22". Den internerade Bernhard Brons utlämnades till Sovjetunionen den 18.1.46. Det var den tredje och sista utlämningsomgången och därmed hade 2518 soldater överlämnats till Sovjetunionen. 310 tyskar och 54 polacker från östfronten hade sänts till respektive hemländer. 106 interner hade avlidit pga. sjukdom och självmord. 25 personer hade lyckats rymma.

Någon politisk agitation fick inte förekomma i lägret.

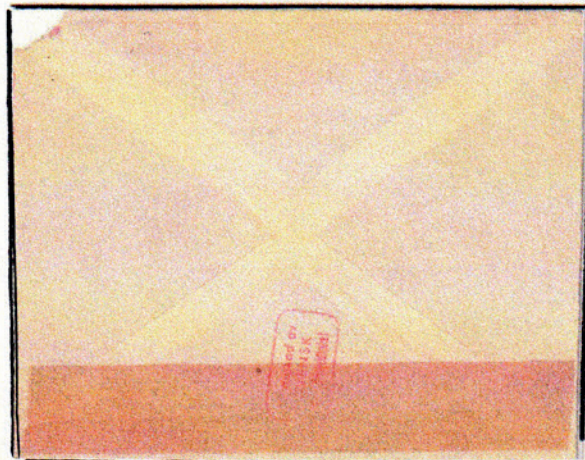
Avsändaren Bernhard Brons hade kommit från Lager Lingen på Gotland till Rinkaby och ansågs vara kommunist.

Han hade tillhört ett straffkompani och hade en plåtbricka, som visade att han var en säkerhetsrisk i tyska armén. När han tillfrågades av en svensk lägervakt, om han inte skulle göra sig av med brickan, så svarade han: "Den klarar jag halsen på, när jag kommer till Ryssland, så den får du aldrig".

Det vore intressant att veta om han hade någon nytta av plåtbrickan i de ryska fånglägren.

LINGEN

INTERNERINGSPOST (Fst/lt)

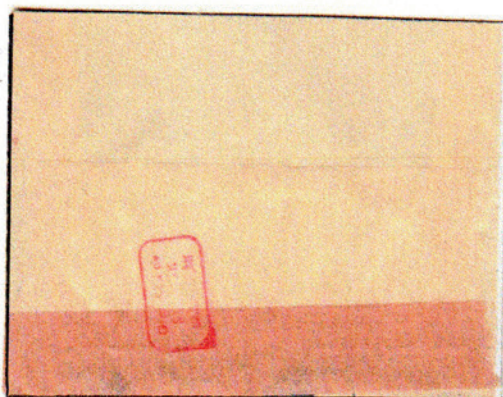
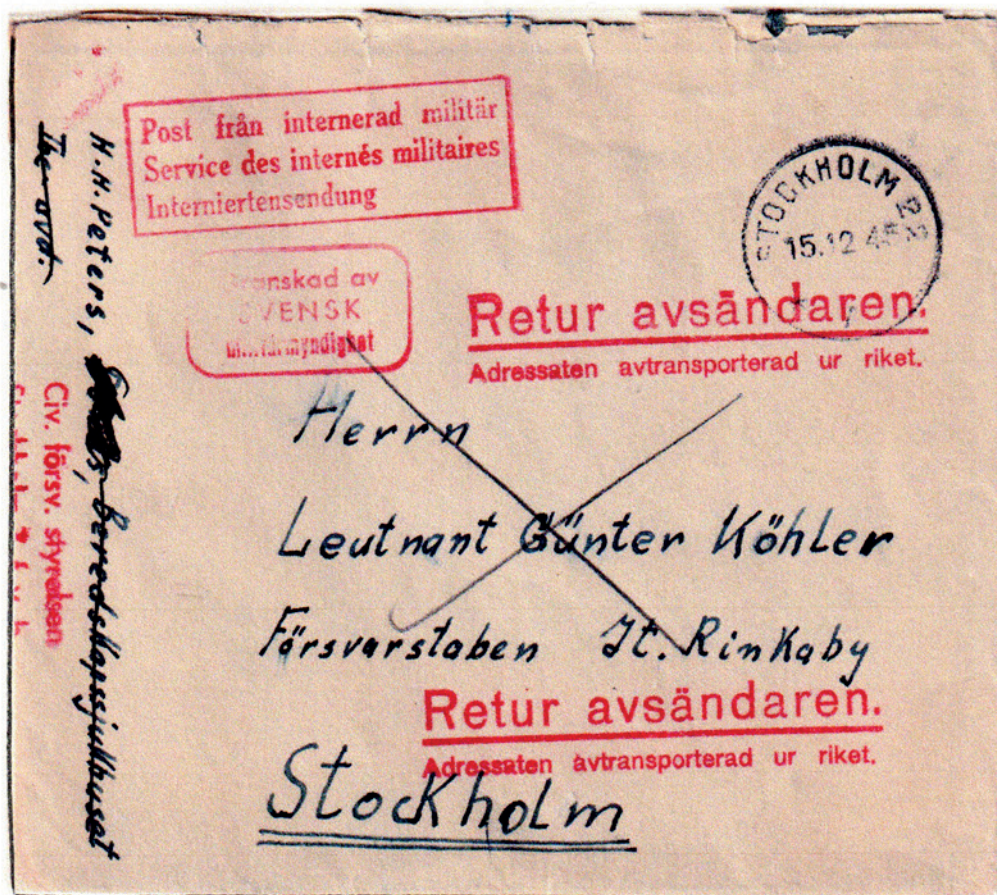
Interneringsförsändelse från HAVDHEM/LAGER LINGEN/Gotland till STOCKHOLM den 27.7.45

Kuvertet bär röd censurstämpel "Granskad av/SVENSK/militärmyndighet" och på baksidan en neutral förslutning med censurstämpel.

Efter den 30.6.45 hade STJ:s censur av militärpost upphört och verksamheten flyttade åter till Försvarsstaben. Avgående post stämplas nu "STOCKHOLM 90". Lager Lingen var öppen maj till augusti 1945 varefter de internerade överfördes till Ränneslätt/Eksjö och vidare till Rinkaby/Gälltofta för utlämning till Sovjetunionen.

Beredskapssjukhuset BORÅS

INTERNERINGSPOST

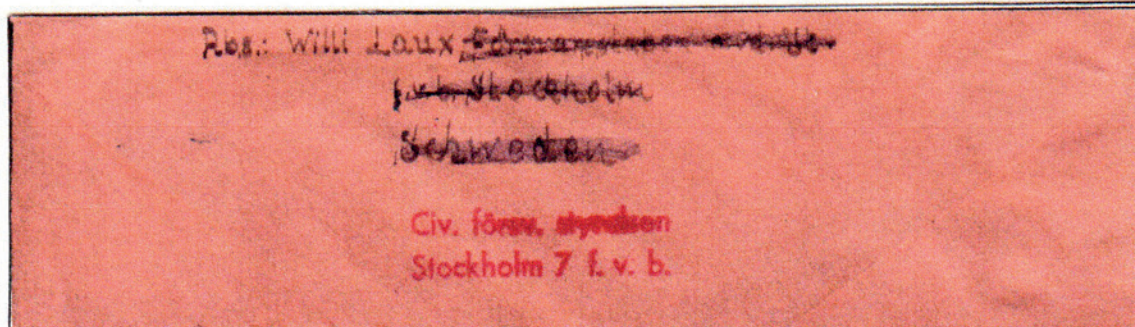

INTERNERINGSPOST / Civilförsvarsstyrelsen

Brev från Borås Beredskapssjukhus till internerad tysk militär i Rinkabylägre.
Försändelsen är avstämplad STOCKHOLM 22 den 15.12.45 och censurerad med
stämpeln "Granskad av /SVENSK/militärmyndighet".

Försvarsstabens interneringsavdelning upplöstes den 15.12.45. Ansvaret för de
internerade, som ej kunnat avtransporteras överfördes till Civilförsvarsstyrelsen.
Avgående försändelser stämplades STOCKHOLM 22. Civilförsvarsstyrelsen övertog
censureringen och använde Fst./Interneringsavdelnings censurstämplor.
Denna försändelse har gått i retur till avsändaren med stämpeln "Retur avsändaren./
Adressaten avtransporterad ur riket".

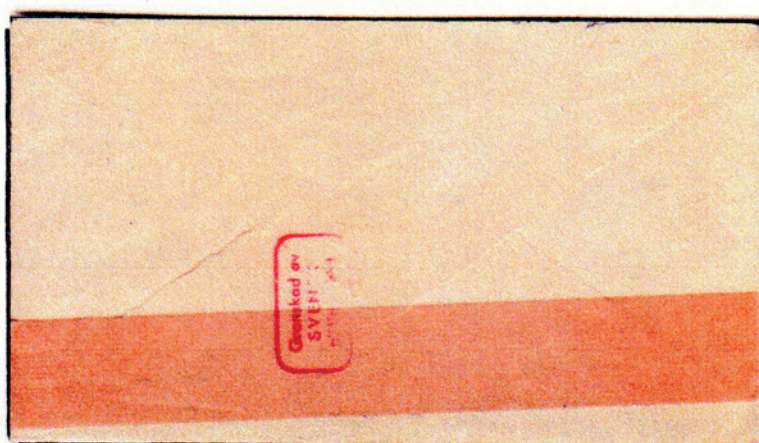
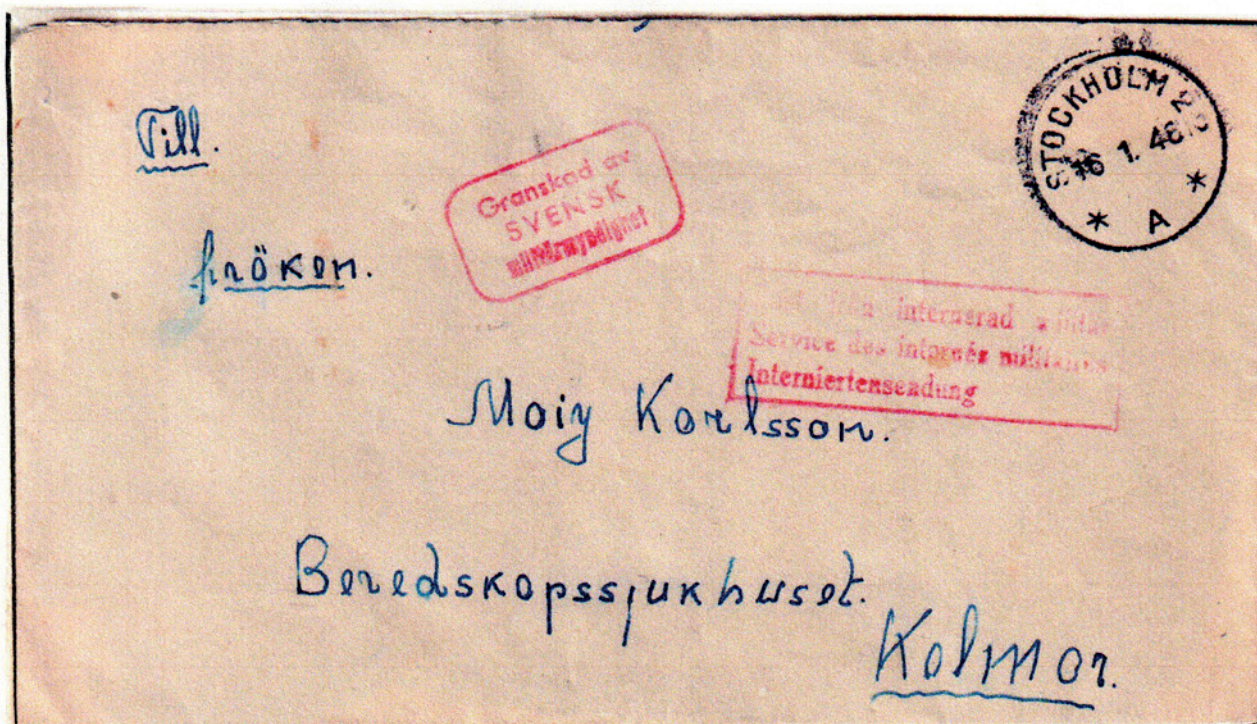
INTERNERINGSPOST (Fst./lt.)

INTERNERINGSPOST (Fst./lt)

Flygpostbrev från Borås Beredskapssjukhus till Röda Korset i GENÈVE/Schweiz
Försändelsen saknar portofrihetsstämpel och är fullt frankerad och avstämplat
STOCKHOLM 22 den 15.12.45. Försvarsstabens interneringsavdelning upplöstes den
15.12.45 och ansvaret för de internerade överfördes till Civilförsvarsstyrelsen med
adressen "Stockholm 7" (se kuvertets ändrade avsändaradress). Under sommaren
1945 hade Svenska R.K. hjälpt till att hitta adressen till anhöriga, men i och med att
utvisning skulle ske, så upphörde denna hjälp. Den 16.12.45 hade den internerade
Willi Laux överförs från Borås till RINKABY interneringsläger för utlämning till Sovjet
via Trelleborg den 25.1.46

Beredskapssjukhusrt KALMAR

INTERNERINGSPOST / Civilförsvarsstyrelsen

Brev till Beredskapssjukhuset i Kalmar avstämplat STOCKHOLM den 16.1.46.

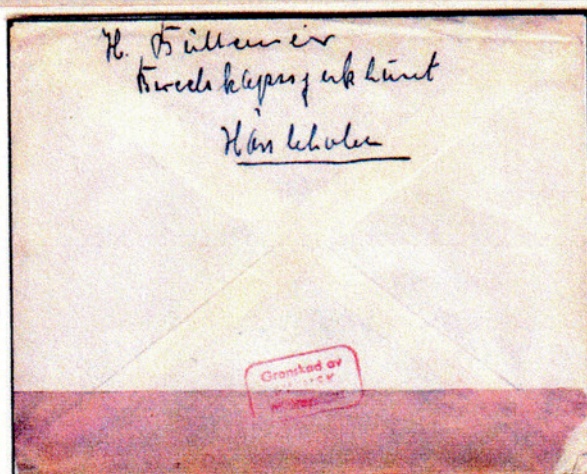
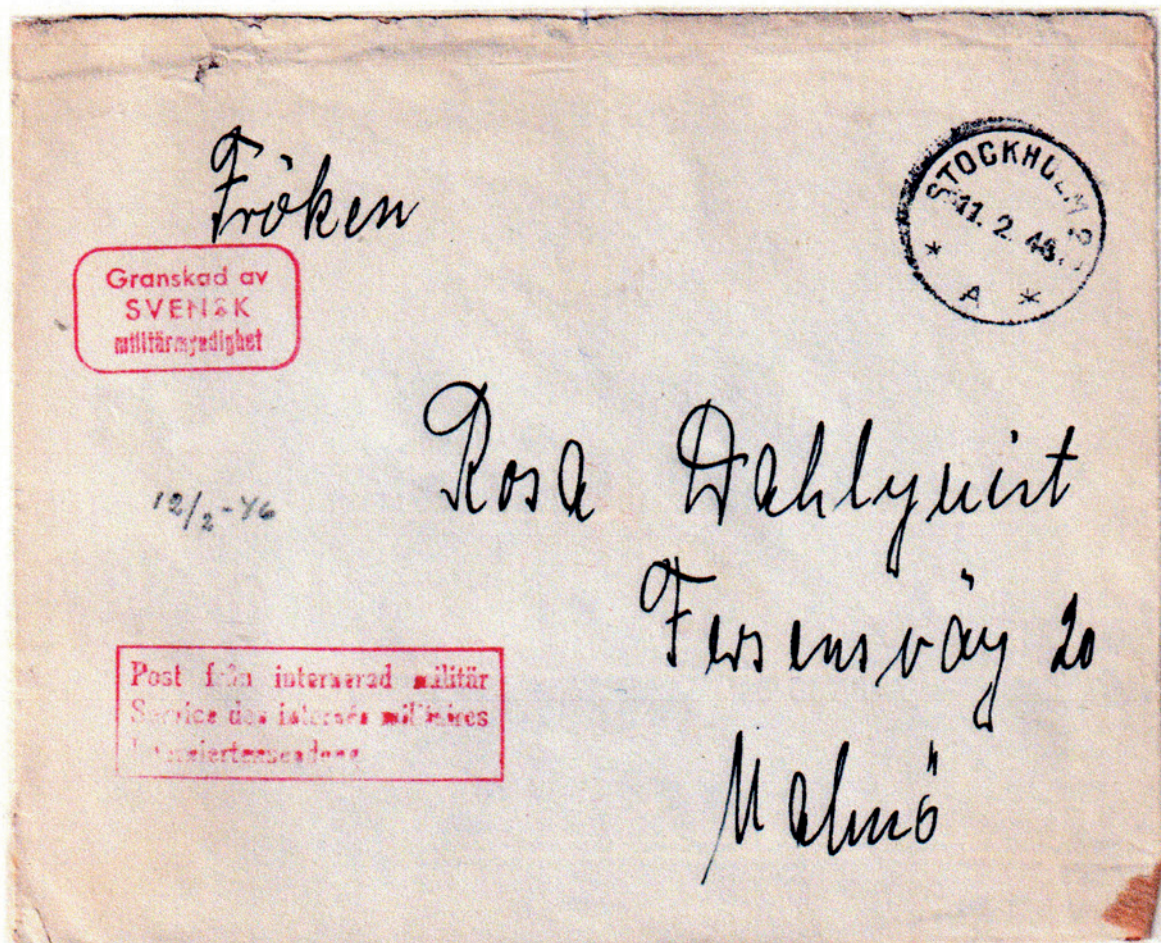
Avsändare är troligtvis en av de internerade i Rinkaby.

Brevet har öppnats och censurerats av Civilförsvarsstyrelsen/Stockholm. Kuvertets baksida bär en neutral förslutning och en röd censurstämpel "Granskad av SVENSK militärmyndighet". Samma stämpel finns på framsidan.

Regeringen fruktade inför utlämningen en allvarlig utveckling och motstånd i lägren och ville gardera sig genom att den 26 nov.-45 inrätta ett antal Beredskapssjukhus. Sjukhuset i Kalmar hade plats för 90 patienter.

Redan den 29 november rapporterades i en omgång 750 skadade interner (självskadade och självmordsförsök).

Beredskapssjukhuset HÄSSLEHOLM

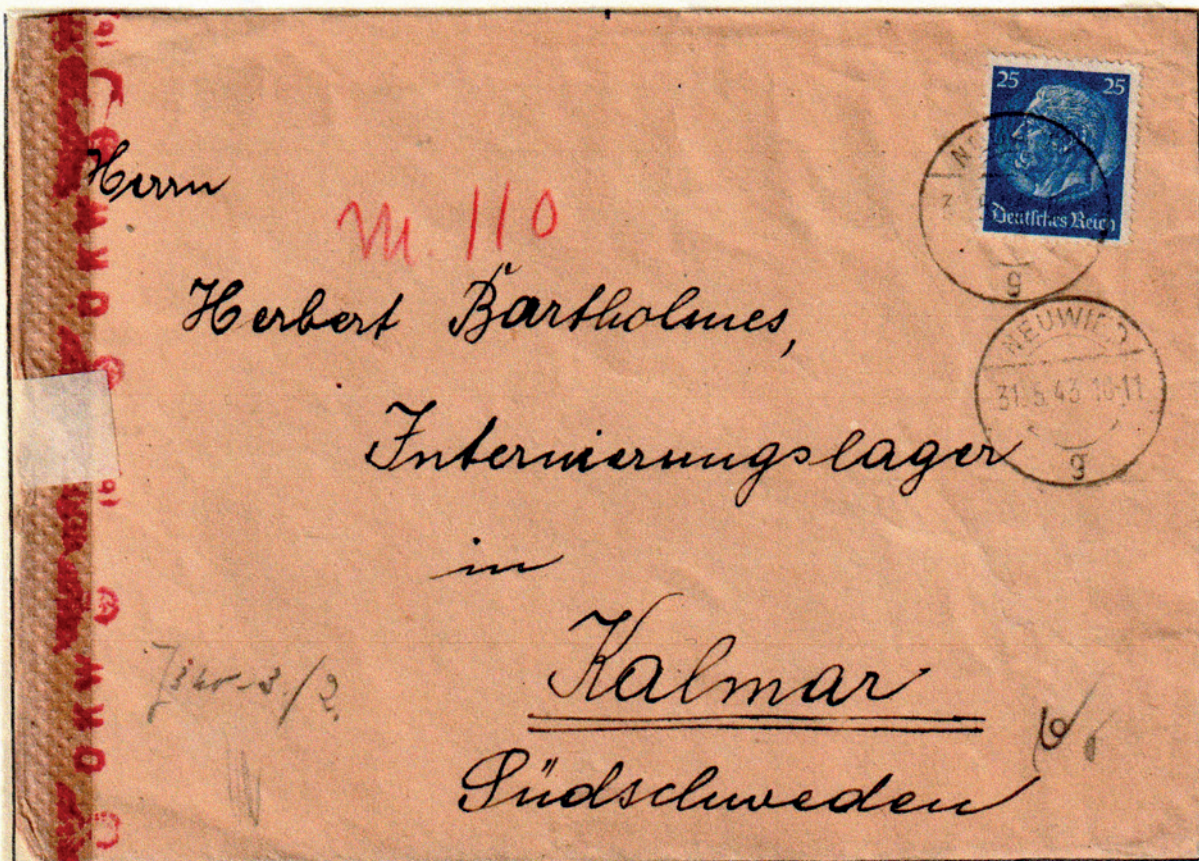

INTERNERINGSPOST / Civilförvarsstyrelsen

Brev från Beredskapssjukhuset i HÄSSLEHOLM till MALMÖ avstämplat
STOCKHOLM22 den 11.2.46. Privat ankomstnotering 12.2.46

Försändelsen är öppnad och censurerad med stämpeln "Granskad av /SVENSK/ militärmyndighet". Försvarsstabens interneringsavdelning upplöstes den 16.12.45. Ansvaret för de internerade, som ej kunnat avtransporterats, överlämnades till Civilförvarsstyrelsen med adressen Stockholm 7. Försändelserna avstämplades nu STOCKHOLM 22. Sista transporten från Trelleborg "Baltutlämningen" avgick 25.1.46 54 internerade blev kvar på Fridhem/Hässleholms Beredskapssjukhus. Av dessa var korpral Heinsrich Büttermeier, som den 15.3.46 förflyttades till Hälsingemolågret.

ÖDEVATA

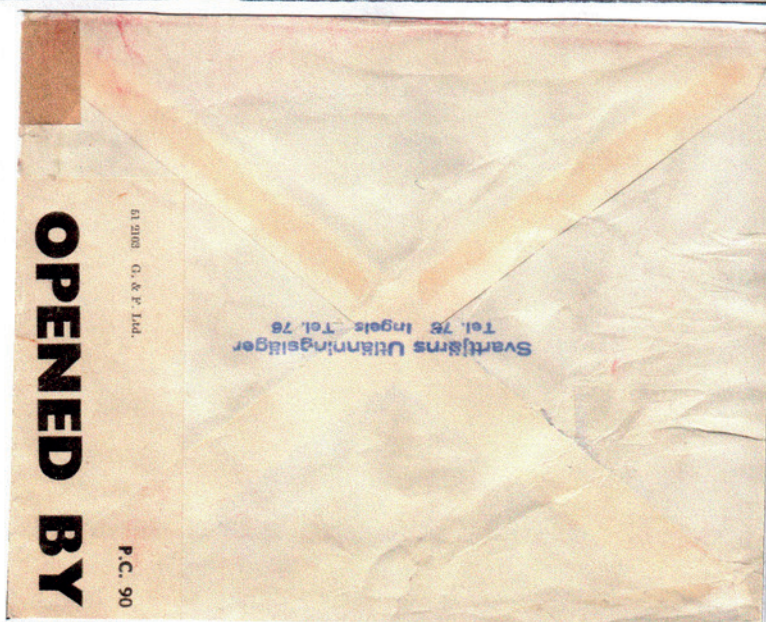
INTERNERINGSPOST

Brev från NEUWIED/Tyskland till interneringslägret KALMAR den 31.5.43

Utlänningar vilka togs i förvar i annat syfte än som provisorisk säkerhetsåtgärd, så kallat långtidsförvar, förvarades i anstalt vid rannsakningshäktet i KALMAR och i ansluten koloni ÖDEVATA. Klientelet utgjordes huvudsakligen av tyska medborgare, vilka ankommit som desertörer. Här fanns även normän och danskar som deserterat från tysk tjänst.

Fr.o.m. den 5.8.42 övertog STJ kontrollen av interneringsposten och censuren var öppen. Denna försändelse bär en neutral förslutning på vänster kortsida, vilken härrör från postkontrollen på rannsakningshäktet i Kalmar. Påförd notering "nr 110" är troligen ett fångnummer. Kuvertet bär för övrigt tysk censur i Berlin.

INGELS

INTERNERINGSPOST

Flygpostbrev från INGELS/Sverige, Svartjärns Utlänningsläger, till Röda Korset i GENEVE/Schweiz den 25.6.45. Ingels var ett av Socialstyrelsens slutna läger där politiska flyktingar, ofta tyska militära desertörer, spärrades in på obestämd tid och utan rättgång. Motiveringen till dessa åtgärder var ofta "säkerhetsskäl". Lägre i Svartjärn var verksamt från juni-45 till 25.1.46, då kvarvarande personer förpassades till ett läger i Hälsingmo. Postvägen har varit med flyg från Stockholm via England till Paris och sedan ytpost till Genève.

SVARTTJÄRN / INGELS

Skogshuggarläger med en skiftande historia

I mars 1945 kom det tyska desertörer till "huggarkurser" (skogsavverkningsläger) i HK 541 Silverbergsbodarna, HK 542 Aflassen och den 15.6.45 startade Svarttjärns-lägret och även detta med tyska desertörer ca. 25 km från Rättvik.

Socialstyrelsen, Utlänningskommissionen hade fattat ett beslut att inrätta ett slutet interneringsläger Svarttjärn/INGELS. I mitten av juni-45 anlände tyska desertörer från bl.a. lägret Byringe i Södermanland.

Svarttjärn var ett arbetsläger och hade plats för 175 interner. Lägret var verksamt som "huggarläger" under 8 månader och därefter som fångkoloni i 4,5 år. Under dessa 8 månader skrivs interner ut och omplacers och andra tillkommer. Totalt var 412 personer inskrivna i Svarttjärnslägret, men aldrig mer än 175 personer samtidigt. Den 24.1.46 skrevs de sista personerna ut och omplacerades till lägret i Hälsingmo i Gävleborg.

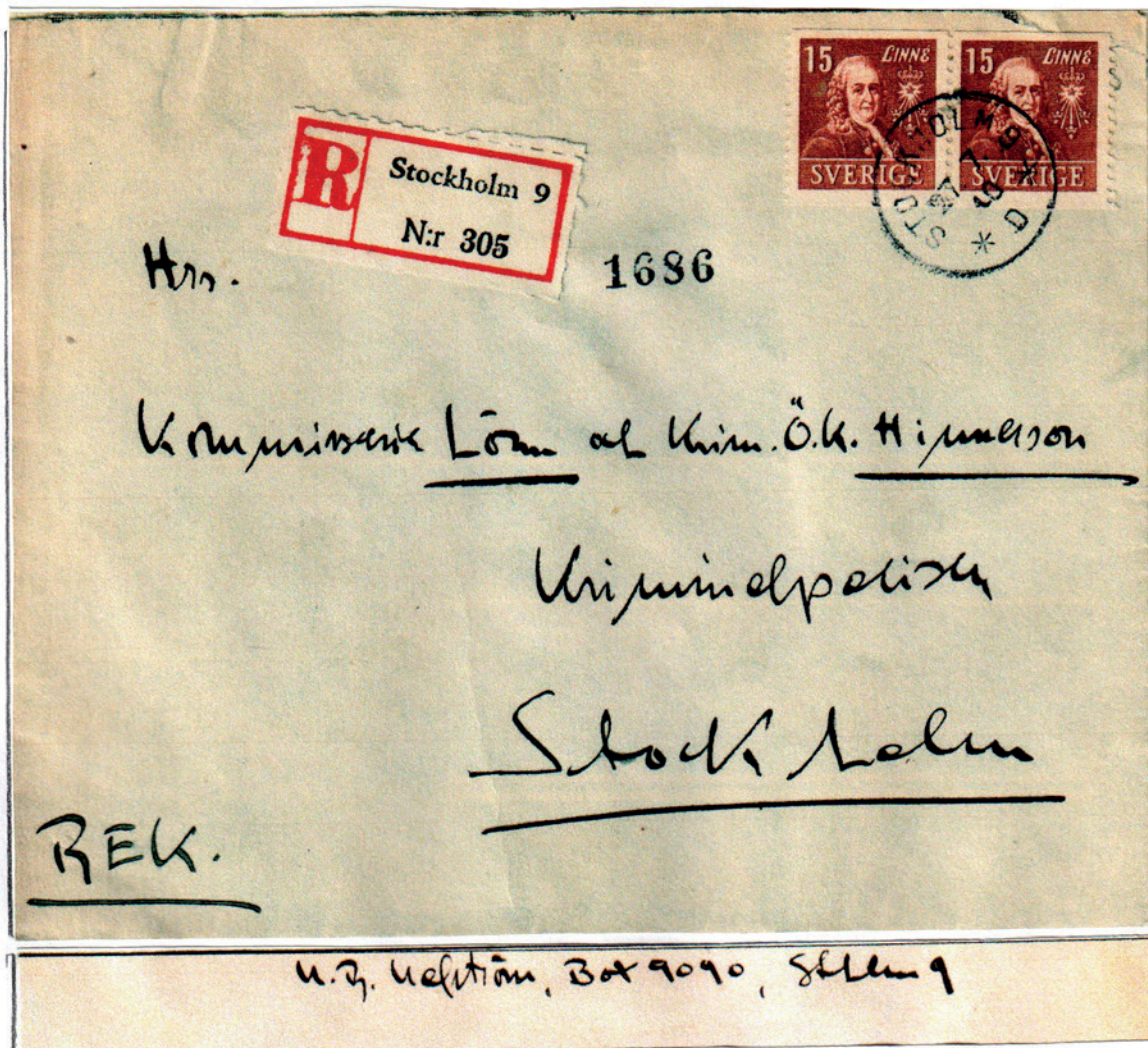
Omkring 3000 personer kan ha varit inspärrade i Socialstyrelsens slutna läger under perioden 1940 – 1945. Chef för dessa åtgärder var en ung Tage Erlander. Internerna fick endast motta och sända ett fåtal brev. Dessa lästes och registrerades och ofta gjordes kraftiga censureringar. I sina memoarer nämner Erlander inget om denna verksamhet.

Tabell över nationalitetsfördelningen

"Tyskar"	210
Ingermanländare och ryssar	135
Polacker	25
Finnar	17
Estländare	10
Holländare	3
Letter	2
Tjecker	2
Turkar	2
Österrikare	2
Statslösa	2
Litauer	1
Schweizare	1
Summa	412

VAD DÖLJER SIG BAKOM DESSA FÖRSÄNDELSER ?

S. Karlsson

TIDSDOKUMENT

Rekbrev till kommissarie Lönn och Krim. Ö.K. Helmersson / Kriminalpolisien Stockholm den 29.7.40. Avsändare: U.K. Helström (polis). Lönn var chef för STJ:s spaningsavdelning 1 i Stockholm, vars uppgift var kontroll av sovjetiska agenter och svenska kommunistrer.

Helström hade förbindelse med nazistpartiet SSS, och tillsammans med en kollega länade de uppgifter om personer till "Büro Wagner". 1946 blev de dömda för olovlig underrättelseverksamhet. De hade bl.a. infiltrerat norska motståndskretsar och en mängd norskt propagandamaterial hade överlämnats till tyska informationsavdelningen i Stockholm.

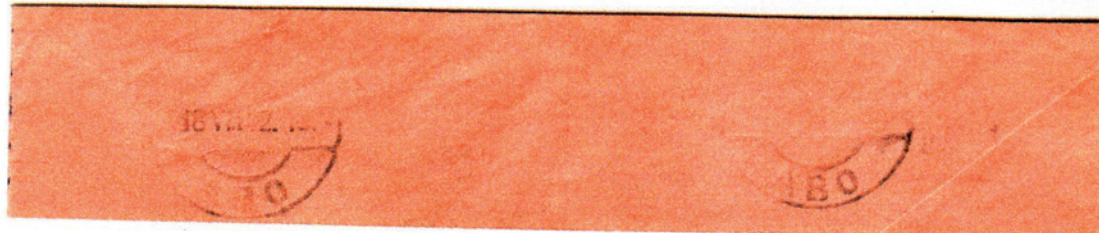
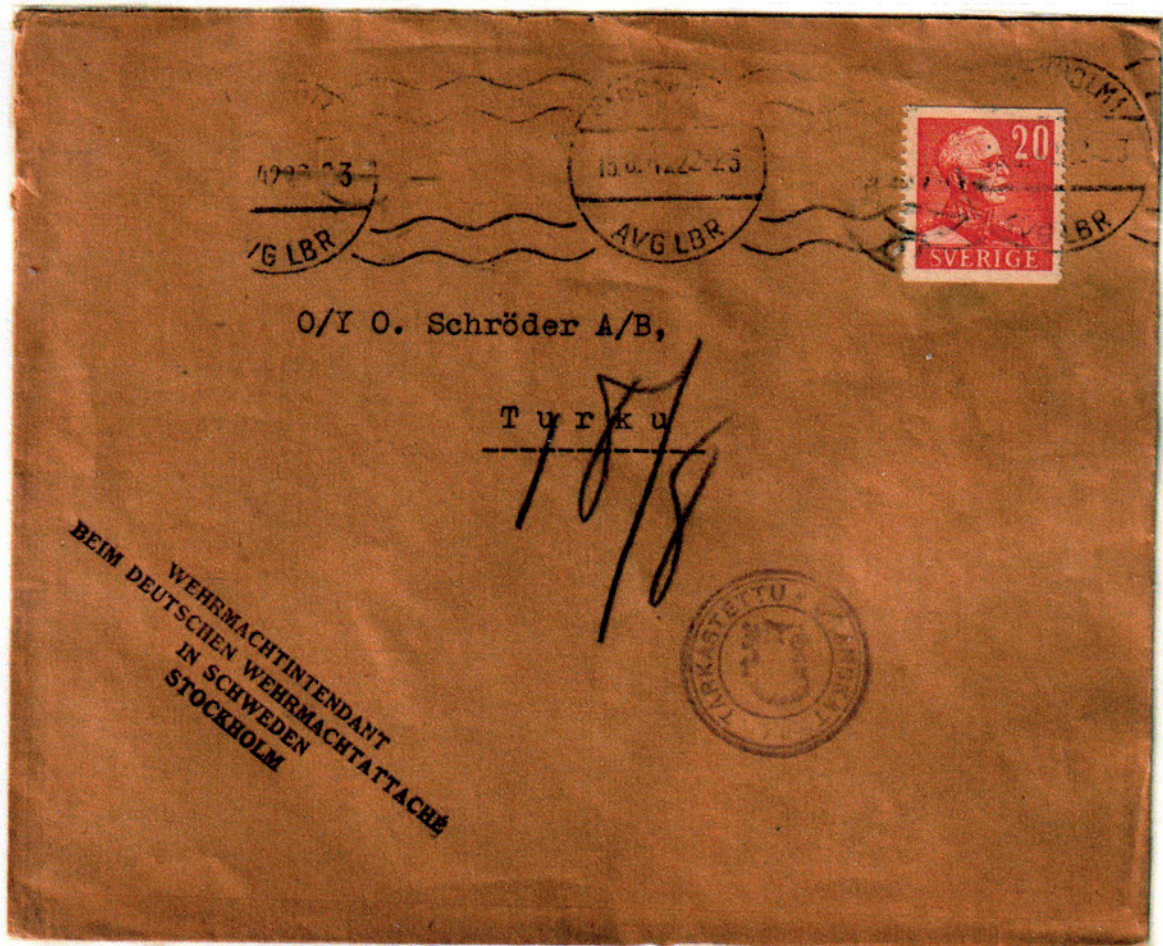
När kriget vände i början av 1943 avvecklades samarbetet med Gestapo och andra tyska polismyndigheter. Istället intensifierades kontakterna med de allierades säkerhetstjänster. Med den engelska underrättelsetjänsten diskuterade man bland annat tyskt spionage i Sverige och utlandet. Danska polismän anställdes för att underlätta samarbetet mellan svensk och dansk polis. I slutet av kriget var säkerhetstjänsten till och med direkt inblandad i den svensk-norska kurirtrafiken. Även detta samarbete med Tysklands fiender skedde under överinseende av de politiskt ansvariga.

TIDSDOKUMENT

Rek.brev från HELSINGFORS/Finland 22.2.44 till Erik Lönn,
STATSPOLISEN/STOCKHOLM/Sverige.
Avsändare är Statspolisen/VALPO/Helsingfors.

Lönn var chef för STJ:s spaningsavd. 1/STHLM, där han hade hand om jakten på sovjetiska agenter och svenska kommunister. Det är klarlagt att STJ överlämnade uppgifter om kommunistiska täckadresser i Skåne (danska kommunistpartiet och dess motstånd i DK) till VALPO. Om dessa uppgifter gick vidare till GESTAPO är svårt att säga. VALPO hade täta kontakter med Gestapochefen Müller i Berlin och SS-Standartenführer Sandberger i Tallinn.

TIDSDOKUMENT

Brev från STOCKHOLM den 15.8.42 till ÅBO/Finland med ankomststämpel Åbo 18.8.42

Försändelsen är frankerad med normalt nordiskt porto 20 öre.
Avsändare är "WEHRMACHTINTENDANT BEIM DEUTSCHEN WEHRMACHTATTACHÉ IN SCHWEDEN STOCKHOLM" med adressen Strandvägen 7C Stockholm. (Tysk militärattaché UTHMANN).
Finsk censur i Åbo.

Uthmanns inställning till Sverige kan lättast följas i hans korrespondens med Oberquartiermeister IV i OKH 1939–1942, R H 2/v 2938, Freiburg. Den var klart positiv fram till sommaren 1941. Bl a försvarade han svensk politik mot den tyske militärattachés i Helsingfors (och bakom honom väl även en del finska militärers) anklagelser att vara alltför negativ mot Tyskland. Därefter, när svensk förståelse och assistans i fråga om östfält-tåget inte alls blev vad han trott på och velat få sina överordnade att tro på, slog allt bittrare tongångar igenom: regeringen reciprocerar ej tysk tolerans och söker hindra att svenska folket fattar sympati för Tyskland; Tyskland är fienden nr 1, inte England, inte ens Sovjetunionen. Han var samtidigt kritisk mot sin egen minister och dennes diplomatiska medarbetare, som han fann vara hemfallna åt defaitism, passivitet och skönmålning av tysk-svenska förhållanden.

Lika öppet som i denna handbrevskorrespondens uttalade sig Uthmann inte i sin telegrafiska rapportering. Men det måste ha varit honom angeläget att inte låta sina tidigare förhoppningar på att första världskrigets tyskvänliga stämningar i Sverige skulle kunna återuppväckas framstå som alldeles grundlösa. Han måste ha varit angelägen om att till det mesta möjliga spela upp eller t o m överspela uttalanden från svenska interlokutörer, som vittnade om förståelse och sympati för Tyskland.

Uthmann hade 1941 utnämnts till generallöjtnant och hoppades på ett divisionsbefäl, som han dock till följd av ohälsa ej kunde erhålla. Han blev kvar som militärattaché i Stockholm till krigsslutet. Resignerande inför ett allt oundvikligare tyskt nederlag fick han mer förståelse för realismen i svensk politik. Sina goda relationer till svenska militärer behöll han hela krigstiden. De sista krigsveckorna medverkade han i ansträngningarna att få ett oblodigt slut på den tyska ockupationen i Norge.

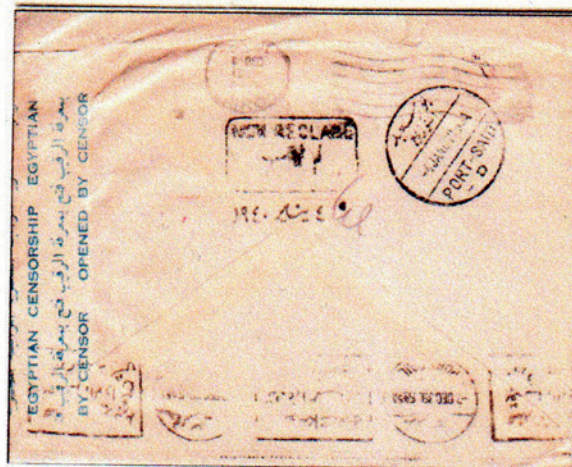
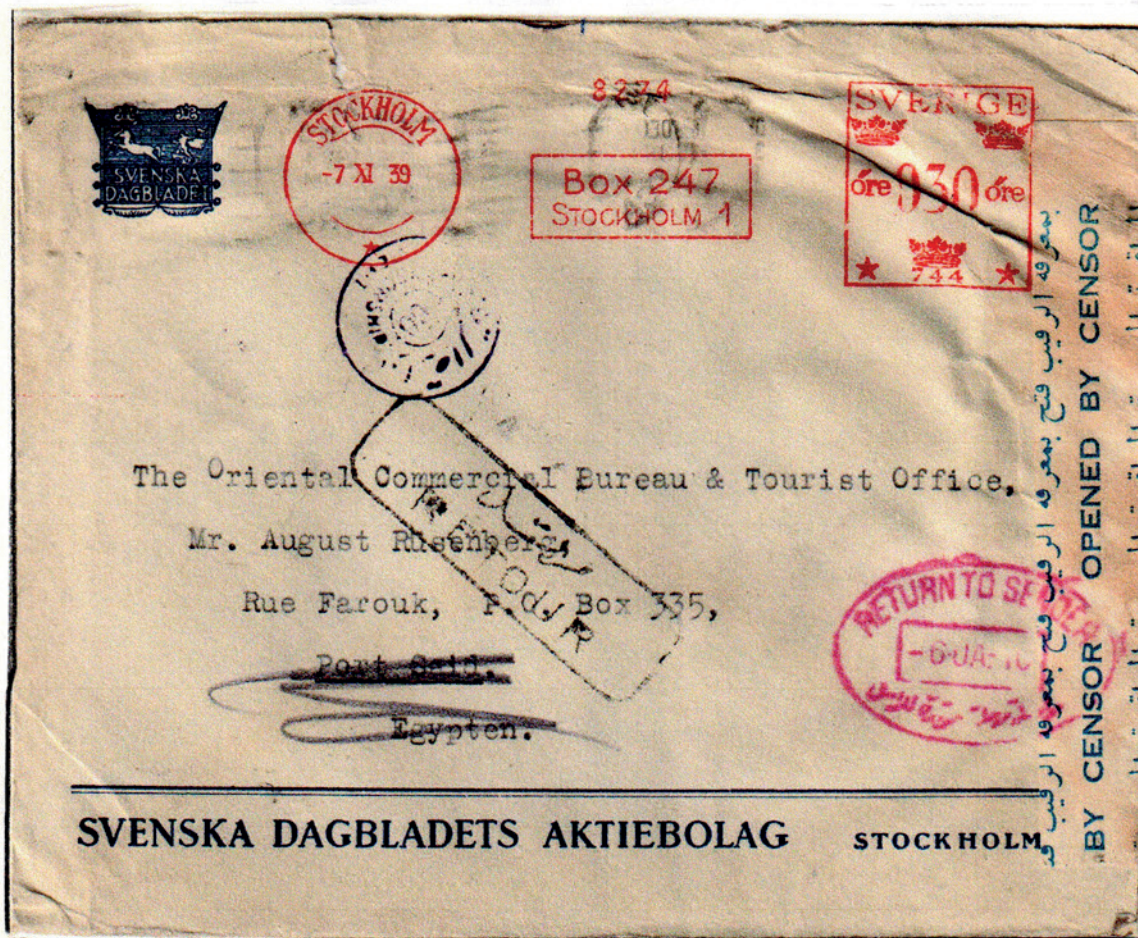
Uthmann var en tysk militär präglad av 1914 års anda och målsättningar men alls ingen nazist. Han var i grunden positivt inställd till Sverige och han ville undvika ett tyskt-svenskt krig. På det hela gynnade hans rapportering Sverige. Själv framhöll han efter kriget särskilt, att han hos sina överordnade motarbetat Terboven och Quisling, som varit klart anti-svenska och ivrigt sökt påverka Hitler i samma riktning. Se härom brev till Kempff 26.7.1945 och andra handlingar i Uthmanns Nachlass, Freiburg.

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / SVERIGE – EGYPTEN 1939 - 1941

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET

S. Karlsson

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / EGYPTEN

Ytpostbrev från STOCKHOLM den 7.11.39 till PORT SAID/Egypten den 7.12.39 frankerat med normalt utrikesporto 30 öre. Postvägen har varit från Stockholm till Göteborg och sedan vidare med båt via England till Cairo/Egypten den 6.12.39 för postcensur. Kuvertets kortsida bär förslutningen "OPENED BY CENSOR EGYPTIAN CENSORSHIP". Adressaten har ej påträffats i PORT SAID den 4.1.40 och brevet går i retur till Sverige den 6.1.40. Utgående censur i Cairo, violett stämpel "CENSORSHIP DEPT. 60".

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / EGYPTEN

Brev, ytpost från MALMÖ/Sverige den 4.5.40 till S/S Hedra med adressen "Rederi AB Kullaberg / HÖGANÄS f.v.b". Kuvertets vänstra sida bär egyptisk censurförlutning och på framsidan en censurstämpel från Cairo. Rederiet hade sänt post till fartyget i bunt till Cairo i väntan på att det passerade Suezkanalen. På baksidan har kuvertet tysk censur vid "ABP Berlin", vilket tyder på att försändelserna har missat fartyget och brevet har gått i retur till avsändaren. Postvägen har varit från Malmö via Tyskland och Italien till Egypten. Den 10.6.40 gick Italien in i kriget och sjövägen över Medelhavet stängdes. Returvägen har troligen varit via Palestina – Turkiet – Sovjetunionen – Tyskland till Sverige.

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / EGYPTEN

Ytpostbrev från DJURSHOLM/Sverige den 2.1.41 till ALEXANDRIA/Egypten och eftersänt den 23.1.41 till Sidi Gaber. Försändelsen är frankerad med normalt utrikesporto 30 öre.

Kuvertets kortsidor bär egyptisk censurförslutning "OPENED BY CENSOR / EGYPTIEN CENSORSHIP". Brevet har censurerats 2 ggr, vid ankomst och vid eftersändning. Framsidan bär även violett censurstämpel "POSTAL CENSOR 80". Postvägen har varit österut via Moskva – Turkiet till Egypten.

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET

POSTUTVÄXLING MED UTLANDET / EGYPTEN

Flygpostbrev från STOCKHOLM/Sverige den 14.2.41 till CAIRO/Egypten den 14.3.41 och eftersänt den 15.3.41 och frankerat med 40 öre (normalt utrikesporto 30 öre + flygporto 10 öre).

Kuvertets baksida bär transitstämplat i BAGHDAD den 5.3.41/ 6.3.41.

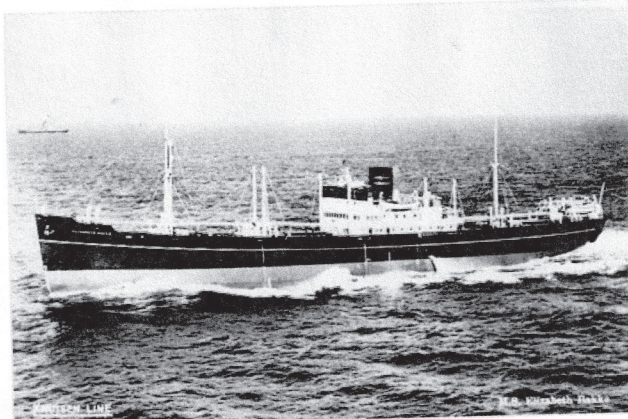
Flygrutten har varit från Bromma via Moskva – Teheran – Baghdad till Cairo.

Försändelsen är censurerad i Cairo.

Operation Rubble

S. Karlsson

Se även MPT 80 / 2016

The Norwegian ship *Elisabeth Bakke*, one of the five ships which ran the blockade.

Skagerackspärren

För att kontrollera trafiken genom Skagerack, dvs vattnet mellan norra Danmark och Sörlandet i Norge, minerades havet med 13.000 minor och kustartilleri i både Danmark (Hanstholm) och Norge (Kristiansand) förstärktes med pjäser som kunde nå 55 kilometer. Området bevakades först av den tyska marinen. Självfallet fanns det passager som var minfria, men informationen om dessa passager var inte offentlig.

Den svenska handelsflottan delades av Skagerackspärren i ungefär två lika delar. För att ett svenskt fartyg skulle få passera spärren krävdes ett godkännande av både engelsmän och tyskar vidare krävdes att fartyget eskorterades av svenska marinen, därav uttrycket "lejdtrafiken".

Skagerackspärren var självklart ett stort hinder för kvarstadsbåtarna att ta sig från Sverige till Storbritannien. Den juridiska processen där Nortraship och tyskarna stred om vem som hade rätt till skeppen böljade fram och åter. Längre trodde man att tyskarna skulle få besittningsrätten till fartygen men slutligen avgjordes fallet av Högsta domstolen som dömde i målet den 17 mars 1942 och fann, att den Nortraship hade besittning över fartygen och att kvarstad med hänsyn till det och till den främmande statens immunitet inte kunde komma ifråga. Kvarstaden hävdes och de norska fartygen var därmed slutligen fria att avsegla

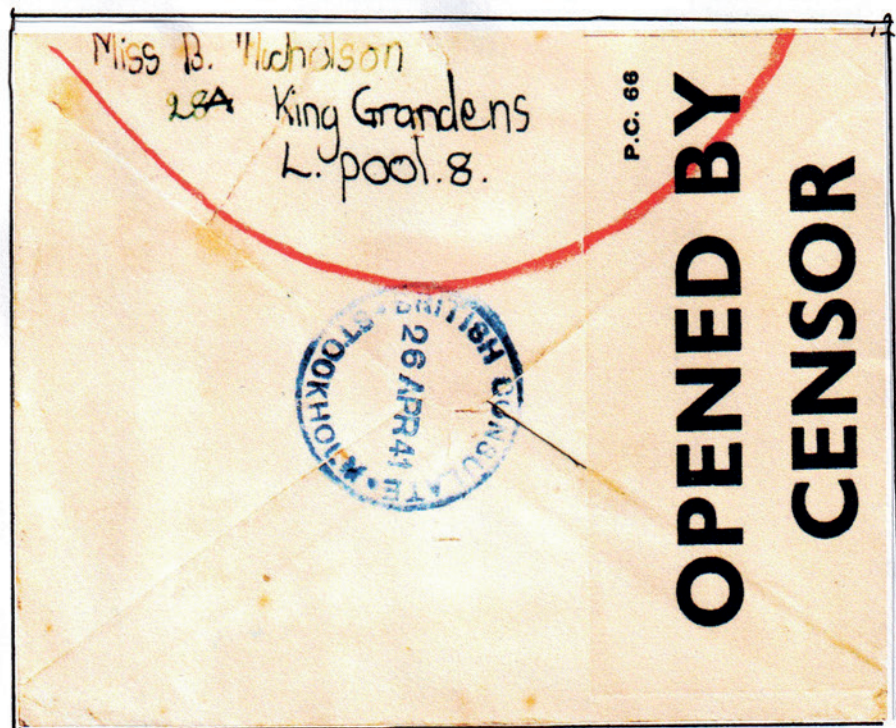
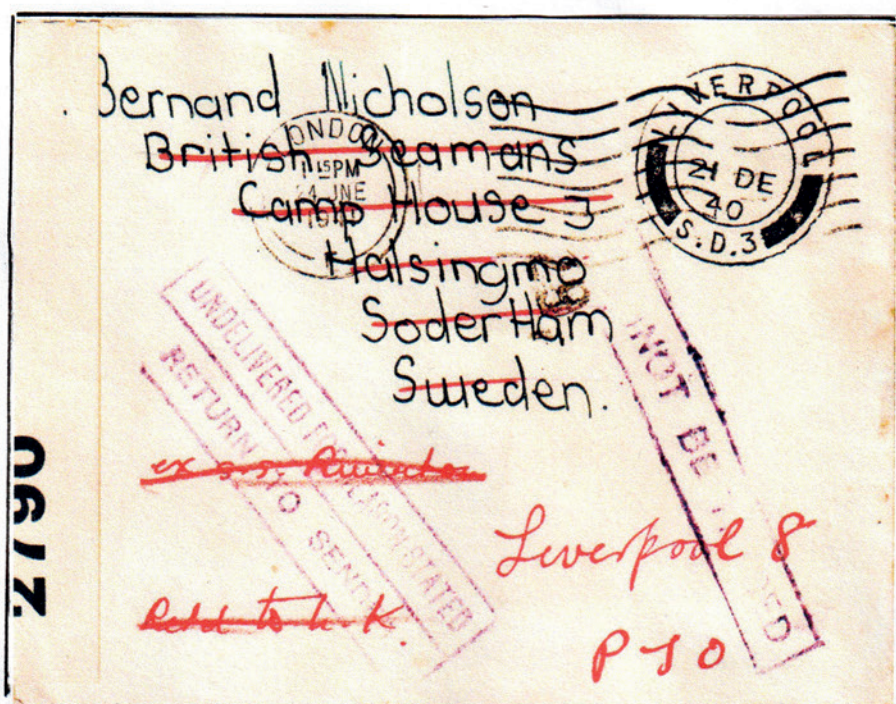
Första utbrytningen

Men innan avgörandet i domstol gjordes ett försök till en utbrytning. Det fanns ett stort behov av svenskt specialstål och svenska kullager i England. Försök iscensattes i januari 1941 genom att fem av kvarstadsfartygen gjorde en utbrytning genom Skagerackspärren. Fartygen var lastade med kullager. De fem: Elisabeth Bakke, John Bakke, Tai Than, Taurus och Ranja lämnade Göteborg och samlades i Brofjorden. Man fick brittisk eskort när man passerat Skagerackspärren. Alla fem nådde England även om Ranja hade blivit beskjuten av tyskt flygplan.

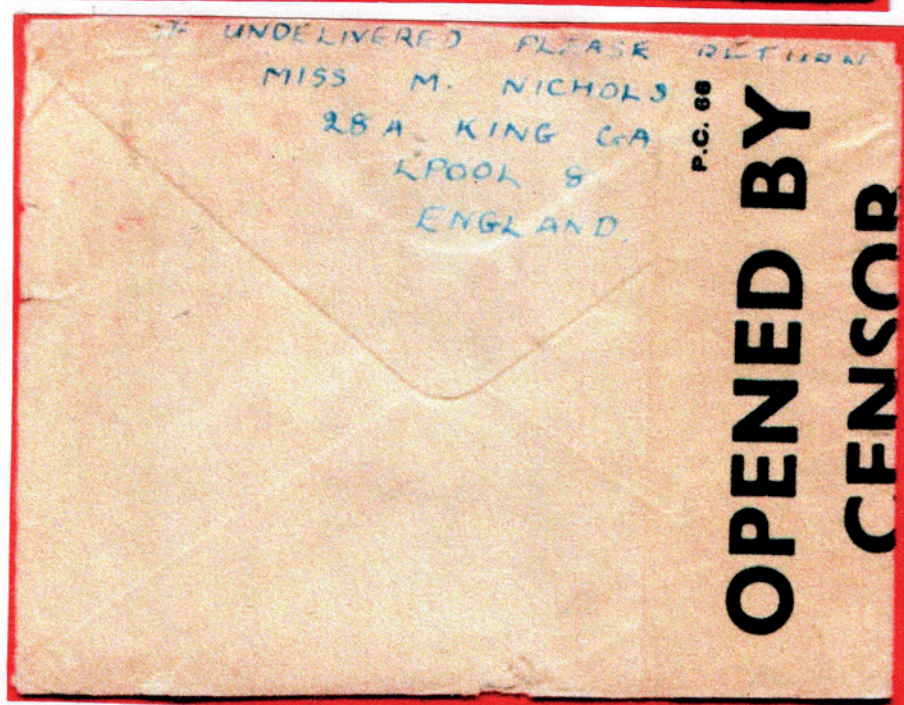
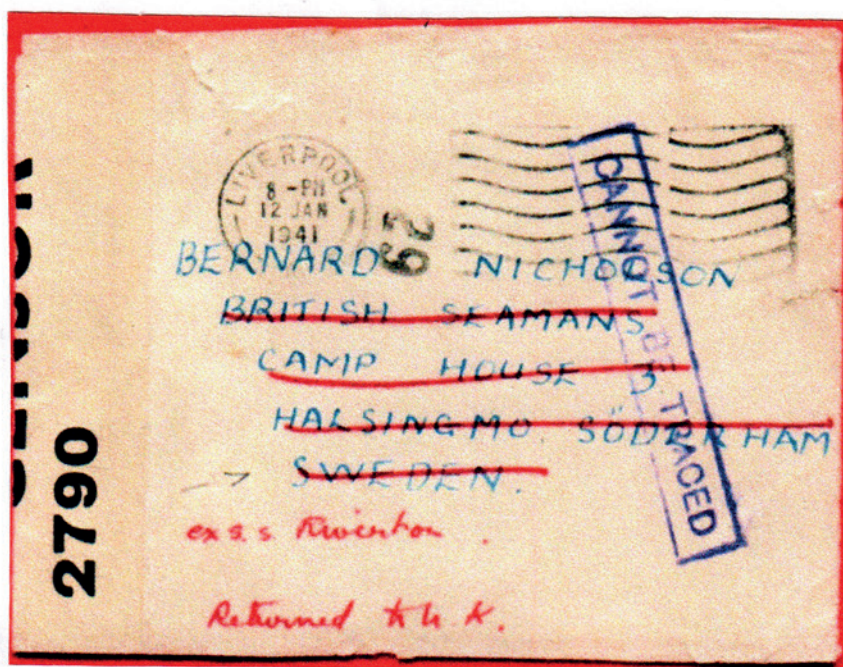
Utbrytningen, som fick namnet Operation Rubble, var en stor framgång och gjorde tyskarna mer än lovligt arga. Efter utbrytningen fanns fjorton norska fartyg kvar i svensk hamn, ett av dem var Realf.

INTERNERINGSPOST "Operation Rubble"

Brev från LIVERPOOL / England den 21.12.40 till brittisk sjöman internerad i HÄLSINGMO/SÖDERHAMN / Sverige med brittisk censur i London "P.C. 66 OPENED BY CENSOR 2790". Adressaten var en av de 130 brittiska soldater från NARVIK / Norge som kom över Riksgränsen den 24.4.40 och blev internerade i Hälsingmo. Försändelsen har gått i retur till avsändaren via "BRITISH CONSULATE STOCKHOLM 26 APR.41 och ankommit London / England den 24.6.41. Brev till och från Hälsingmo skulle kvarhållas på postkontoret i Söderhamn för undersökning av landsfogden. Adressaten B. Nicholson rymde från förläggningen och anslöt sig till "Operation Rubble" i januari 1941. I december 1940 ankom 5 norska fartyg till Brofjorden / Lysekil och förberedde en utgrytning till England "Operation Rubble". Den 23.1.41 påbörjades färden till England och fartygen ankom KIRKWALL (Jfr. Operation Performance 1942).

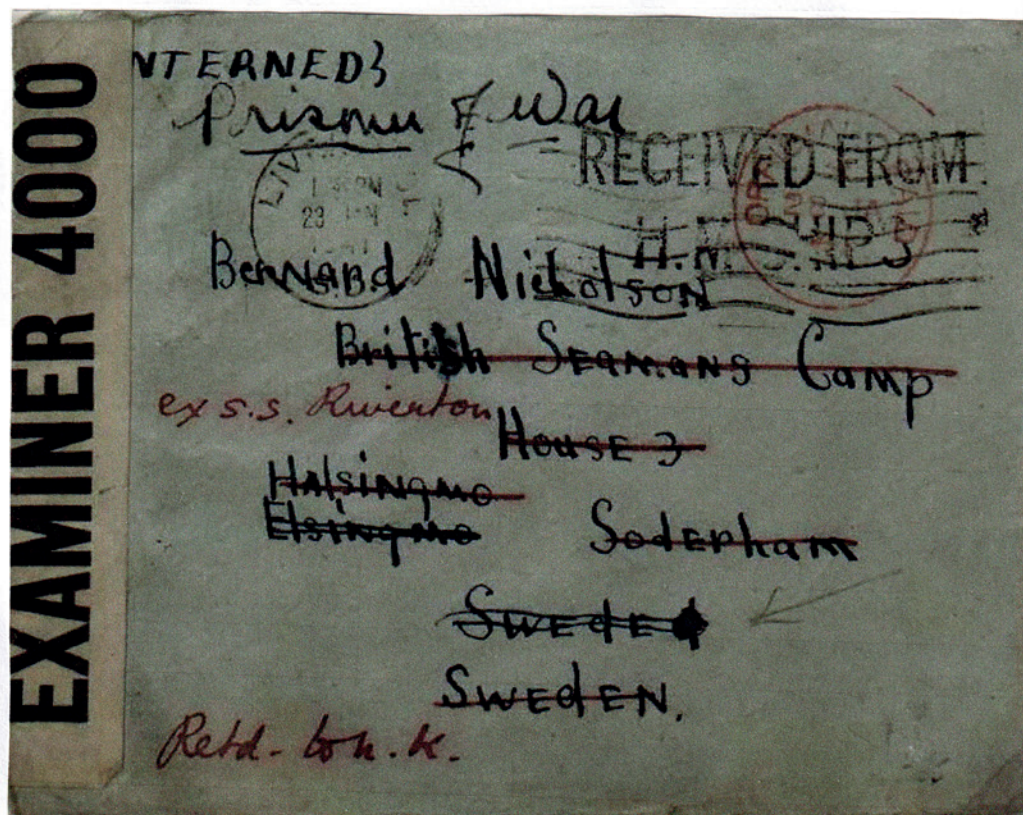
INTERNERINGSPOST "Operation Rubble"

Brev från Liverpool / England den 12.1.41 till interneringsläger "British Seaman's Camp House 3, Hälsingmo / Söderhamn / Sweden". Adressat är en av de 130 brittiska soldater och sjömän i Narvik /Norge, vilka tog sig över gränsen till Sverige i samband med stridigheterna den 24.4.40. Mottagaren som tillhörde besättningen på lastfartyget "S.S. Riverton" hade nu rymt från förläggningen och anslutit sig till "Operation Rubble" i Göteborg. Då adressaten ej påträffats "CANNOT BE TRACED" i interneringslägret, så har brevet gått i retur.

Interneringsförsändelse från LIVERPOOL / England den 12.9.40 till "Brittish Seaman's Camp" JÖRN / Sverige. Adressat är Bernard Nicholson, brittisk sjöman ombord på "S.S. Riverton", strandsatt i Narvik / Norge i samband med stridigheterna i april 1940. Han tog sig över gränsen till Sverige och internerades i Jörn och senare i Hälsingmo.

Interneringsbrev till sjömannen B. Nicholson poststämplat LIVERPOOL / England den 23.1.41 till inerneringslägret i Hälsingmo. Vid denna tid hade adressaten avvikit från inerneringslägret och anslutit sig till "Operation Rubble" i Göteborg. Dessa fartyg lämnade Brofjorden den 23.1.41 med destination England. Brevet har censurerats i London och bär censurförslutning "P.C.90 / OPENED BY / EXAMINER 4000". Brevet har gått i retur med ankomststämpel den 28.1.41. (Se följande beskrivning av "Operation Rubble").

Background

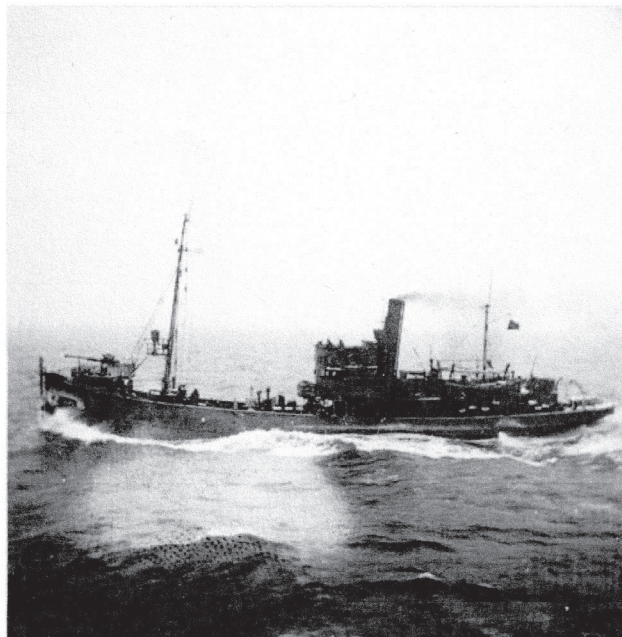
Map of the Skagerrak, showing the proximity of the Norwegian and Danish coasts which came under German control in 1940.

The German invasion of Denmark and Norway, Operation Weserübung, in April 1940, closed the Baltic Sea to shipping and denied the British access to Swedish iron and steel products. Even before the war, some 20 per cent of roller and ball bearings used by British industry were imported from Sweden, together with high-quality tubing and other specialised products that were not available elsewhere. The most desperately needed resource was roller bearings for a strip mill which was nearing completion at Ebbw Vale. An additional factor was that the United Kingdom had negotiated the Anglo-Swedish War Trade Agreement in October 1939, which limited Swedish exports to their 1938 levels, with a similar agreement having been reached with the Germans; the fear was that if exports to Britain were allowed to lapse, the Germans would be able to pressure the Swedes into renouncing both the agreements and monopolise production. A considerable quantity of British-ordered materials accumulated in Sweden, together with large orders made by France which had been signed over to Britain before their surrender. These supplies were desperately needed in Britain and the Swedish government was anxious to be rid of them to avoid antagonising the Germans.^[1]

The man tasked with shipping the steel to Britain was George Binney, the representative of the British Iron and Steel Federation in Sweden. His first efforts were a small shipment made by sea from the port of Petsamo (now Pechenga in Russia) on Finland's Arctic coast, followed by a second larger one which went by rail through Finland and across the USSR to the Caspian Sea and then through Iran to the Persian Gulf. After the Norwegian Campaign in June 1940, the Finns were pressured by the Germans into denying access. This left passage by sea through the Skagerrak, the narrows between occupied Denmark and Norway, as the only option.^[2]

Preparation

A German Vorpostenboot or armed trawler, typical of the patrol vessels used to enforce the Skagarrak blockade.

Laid-up in Swedish ports were more than twenty Norwegian merchant ships. Shortly before leaving the country, King Haakon VII of Norway approved legislation which requisitioned all Norwegian shipping under the control of a directorate called Nortraship based in London. Binney devised a plan in which these ships would be used to store British stockpiles and the most capable could be used for a break-out. The Germans were well aware of this possibility, the Skagerrak regularly patrolled by naval vessels and aircraft and an extensive minefield had been laid across the straight. Binney suspected that the minefield was not as comprehensive as the Germans had claimed and with the encouragement of London, chartered a small Finnish tramp steamer, Lahti, to attempt the run. Departing Gothenburg on 5 July 1940 carrying 300 long tons

(300 t) of steel products, *Lahti* traversed the Skagerrak but the short night allowed her to be spotted by German aircraft and her master obeyed their instruction to head for Kristiansand and internment, but the point had been proved.

Binney spent the following months selecting the fastest of the Norwegian ships, persuading their masters and crews to undertake the voyage and obtaining the necessary clearances from the Swedish authorities. Those Norwegians unwilling to take the risk were replaced by volunteers from the British Merchant and Royal Navy crews who had escaped from Norway and were held in an internment camp at Hälsingmo near Söderhamn in central Sweden.

Escape

The Norwegian ship *Tai Shan*, which Binney used as his "flagship".

The ships involved were Norwegian steamships *Elisabeth Bakke* (5,450 GRT), *John Bakke* (4,718 GRT), *Tai Shan* (6,962 GRT), *Taurus* (4,767 GRT) and *Ranja* (6,355 GRT).¹ The ships left Gothenburg singly on 30 December and anchored in Brofjorden, which was further north up the coast and away from German surveillance. Binney sailed in *Tai Shan*.¹ There they awaited a weather forecast of poor visibility, which was finally received for the night of 23 January 1941, when they began their run of the German blockade. They narrowly avoided being intercepted by the two German battleships *Scharnhorst* and *Gneisenau* which were just starting Operation Berlin in the Kattegat.¹

The ships navigated the North Sea with aircraft from RAF Coastal Command and various warships being dispatched from Scapa Flow to act as escorts. These escorts included the cruisers HMS Naiad, Aurora, Edinburgh and

Birmingham and the destroyers *HMS Escapade*, *Echo* and *Electra*. *John Bakke* and *Ranja* were being attacked by the *Luftwaffe* when the cruisers found them. The ships reached *Kirkwall* in *Orkney* on 25 January 1941. The Swedish mate of *Ranja* later died from bullet wounds.^[12] The ships delivered approximately 18,600 metric tons (18,300 long tons; 20,500 short tons) of materiel including ball bearings, machine tools, spare parts, iron, ingots, and steels of various qualities.^[13]

Aftermath

As a result of "Rubble", Binney received a knighthood in the 1941 *Birthday Honours List* "for special services in the supply of war material".^[14]

Operation Performance

A second run, began on 31 March 1942, *Operation Performance*, involving six more Norwegian ships lacked surprise and optimal weather conditions, two ships were forced to return to Sweden, two were sunk and two reached Britain, carrying 27 per cent of the original cargo.^[13]

Operations Bridford and Moonshine

A change of tactics for *Operation Bridford* saw the use of converted motor gunboats, which made six return trips between October 1943 and March 1944 carrying some 25,000 metric tons (25,000 long tons; 28,000 short tons) of cargo.^[14] The same tactics were employed for *Operation Moonshine* starting in September 1944 which was largely frustrated by poor weather and mechanical defects; a single mission in January 1945 reached Sweden, although two of the three boats involved collided, resulting in the loss of one of them.^{[15][16]}

References

Grevinna ledde nazistmotstånd

S. Karlsson

Tisdagsklubben – Amelie Posses antinazistiska motståndsrörelse

Johan Erséus

BOKFÖRLAGET POLARIS

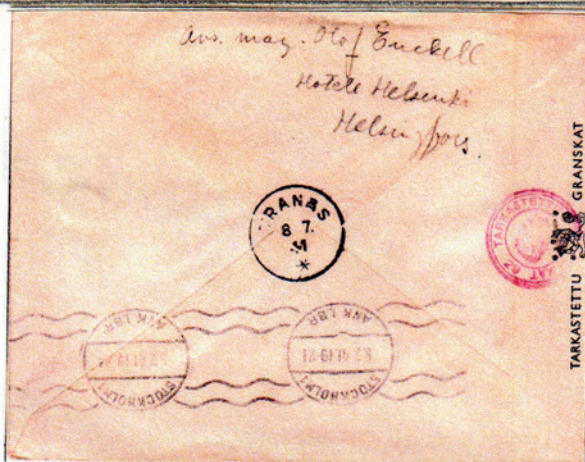
● Den antinazistiska sammanslutningen Tisdagsklubben nämns ofta i litteraturen om beredskapsårens Sverige, men som regel bara i förbigående. I sin nya bok ger journalisten och författaren Johan Erséus en helhetsbild av klubbens verksamhet och betydelse – och inte minst av dess färgstarka grundare och ledare, Amelie Posse.

Klubben höll sin första sammankomst tisdagen den 9 april 1940, dagen för Tysklands ockupation av Danmark och Norge. Veckodagen för händelsen fick ge klubben dess namn. Syftet var att motverka nazistisk propaganda och infiltration, och skapa en andlig motståndskraft inför en eventuell tysk ockupation av Sverige.

Boken är upplagd som en krönika med händelseutvecklingen levande och spännande berättad månad för månad. Skildringen är så exakt och detaljrik att den skulle kunna användas som en handbok över det nazistiska hotet mot Sverige, samlingsregeringens undfallenhet för tyska krav och motståndet mot detta.

PCA 1

PCA 1

Brev från HELSINGFORS/Finland den 1.7.41 till STOCKHOLM och eftersänt till STENUNGSSUND. Kuvertet bär finsk censur i Helsingfors. Adressat är Alice Lyttkens.

Enligt den brittiske pressattachén Peter Tennant träffades många svenska och norska författare (bl. a. Sigrid Undset) hemma hos Alice Lyttkens. Dessa var involverade i "Kämpande Demokrati" och "Tisdagsklubben". STJ hade dess medlemmar under uppsikt genom bl.a. postkontroll.

Avsändare till detta brev är en finlands-svensk författare (Olof Enckell), kritiker och professor svensk litteraturhistoria vid Helsingfors universitet.

Vid PCA 1 granskades vanliga brev och brevkort från Finland via Stockholm under perioden 5.1.40 till 26.5.43

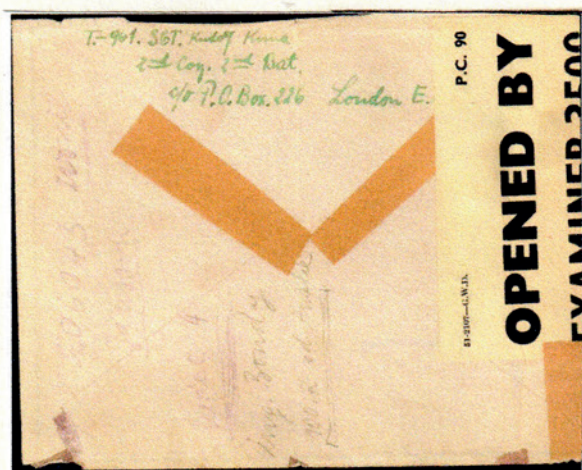
PCA 1

PCA 1

Brev från LILLESTRÖM/Norge den 30.8.44 till STOCKHOLM/Sverige. Adressat är författaren Alice Lyttkens. Hon var involverad i "Kämpande Demokrati" och "Tisdagsklubben". Här ingick många svenska och norska författare (bl.a. Sigrid Unset) samt den brittiske attachén Peter Tennent. Dessa sammanslutningar träffades ofta hemma hos A. Lyttkens på Artillerigatan 6 Stockholm. Medlemmarna i dessa föreningar stod under STJ:s kontroll vid PCA 1/Stockholm. Försändelsen har öppnats och censurerats vid "ABP Oslo". Kuvertets vänstra sida bär censurförslutning (OV2.1) med censurstämpel (OP1.3) på baksidan. Framsidans nedre vänstra hörn har en handskreven censurkod (OKH1.4). Försändelsen har spår efter kemisk analys i sökandet efter dåld skrift.

PCA 1

PCA 1

Brev från England avstämplat CZECHOSLOVAK FIELD POST 14.5.1943 till LIDINGÖ/Sverige.

Adressat är Dr. Kucera, tidigare minister vid tjeckiska ambassaden i Stockholm och avsändaradress är P.O.Box 226 London (täckadress för tjeckiska armén).

STJ har med stor säkerhet granskat detta brev, då V. Kucera var medlem i "Tisdagsklubben" och nära vän med dess grundare A. Posse. Sammanslutningens medlemmar var registrerade hos säkerhetstjänsten.

Under perioden 26.1.40 till 26.5.43 granskades alla vanliga brev från Storbritannien vid PCA 1/Stockholm

Sender: F. T. Lumbin
229 E. 79 St.
New York, N.Y.

by Transatlantic

1941
SEP 8 1941
NEW YORK

Par Avion
By Air Mail
FORM 2575

C. A. Nycop, Editor
SE,
Sveavägen 53,
Stockholm, Sweden

Pictures
Not Fold
Please do

**INSKRÄNKNING I TRYCK-
FRIHETEN**

Brev från NEW YORK/
USA den 3.9.41 till
STOCKHOLM / Sverige.
Adressat är C.A Nycop,
tidningen "SE".

Försändelsen har granskats vid PCA 1. Försändelser från USA kontrollerades under perioden 9.6.41 till 26.5.43
Tidningen "SE" granskades av STJ:s presscensur och tidningen togs i beslag vid ett par tillfällen. Redaktören C.A. Nycop var en av de ledande personerna i organisationerna "KÄMPANDE DEMOKRATI" och "TISDAGSKLUBBEN" vars medlemmar stod under personlig kontroll av STJ.

HEMLIG CENSUR

Trycksak från LIDINGÓ till STOCKHOLM den 27.12.43

Avsändare är den tjeckiske ministern vid ambassaden i Stockholm, VLADIMIR KUCERA. Ambassaden stängde den 15.3.39 i och med den tyska annekteringen av Tjeckoslovakien.

Kucera hade nära kontakt med Amelie Posse, grundare av "TISDAGSKLUBBEN", en antinazistisk sammanslutning. Kucera var en av de mer namnkunniga i denna organisation. STJ övervakade personer och organisationer med pro- och antinazistisk verksamhet. Ett centralt register upprättades i Stockholm och akterna försågs med evakueringsstämplar för ett ev. kommande krigsfall. Censuren var hemlig dvs. den lämnade inga spår efter sig.. Postkontrollen av "Tisdagsklubben" upphörde den 13.9.44 Efter kriget återgick V. Kucera som Tjeckoslovaekiens representant i Sverige.

H M J Halland (J18) 1952 – 1984

J. Brandt

Hans Majestäts Jagare Halland, d v s H M J Halland byggdes på Götaverken i Göteborg och sjösattes 16 juli 1952. Halland döptes av Prins Bertil, Hertigen av Halland. Till sjösättningen hade ett stort antal prominenta gäster inbjudits, bland annat överbefäl-havaren general Nils Svedlund, chefen för marinen amiral Helge Strömbäck och chefen för kustflottan amiral Stig H:son Ericsson. Halland togs i bruk den 1 februari 1955.

Halland tillsammans med systerfartyget HMS Småland (J19) bildade till att börja med en jagardivision. Senare blev de två jagarna ledarfartyg i var sin jagarflottilj. I början av 1970-talet var de båda jagarna flottans största och kraftigaste stridsfartyg. Halland uttrangerades den 1 juli 1984 samtidigt med Småland.

Halland användes till så kallade långresor utrikes i utbildningssyfte av kadetter samt till att representera Sverige, inkluderat svenskt näringsliv.

Halland gjorde långresor utrikes åren 1956, 1958, 1967, 1981 och 1982. Vid varje resa fanns ett örlogspostkontor ombord som fungerade som ett normalt postkontor i Sverige. Portomässigt var fartyget svenskt territorium och svenskt inrikes porto gällde för brev till och från Sverige. Posten från fartyget utväxlades via postkontoret i Malmö. Försändelser från Halland åren 1956, 1958 och 1967 finns i ett fåtal bevarade brev eller vykort och är moderna rariteter.

Öletikett från flaska med Arbogaöl

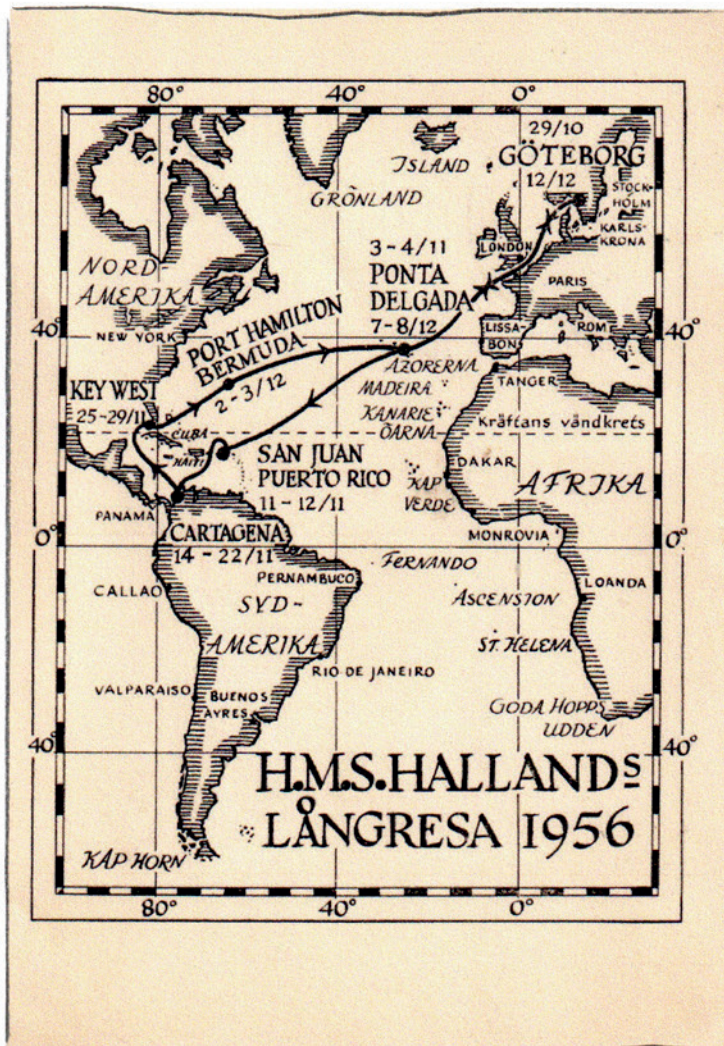
Antagligen kan Arbogaöl ha serverats på H M J Hallands sjösättningsdag den 16 juli 1952 vid den supé som serverades, eftersom etikettens årtal 1952 kan hänföras till sjösättningsdagen. Etiketten tillhör de mer sällsynta öletiketterna.

Enligt uppgift fanns Arbogaöl i mässen under 1956-års långresa och under 1958-års långresa, vilket innebär att tiden mellan långresorna fanns Arbogaöl i mässen på jagaren.

1956-års långresa

1956-års långresa startade i Göteborg den 19 oktober 1956 och planerades att via Västindien gå till Colombia i Sydamerika. Resan avbröts i förtid på grund av Suez-krisen varvid Halland kom tillbaka till Göteborg den 12 november 1956.

H M Minfartyg Älvsnabben avgick från Karlskrona den 2 november 1956 och återkallades med ankomst till Göteborg 16 november 1956. Redan tidigare fanns våra två seglande skolfartyg Gladan och Falken på långresa som även de fick order om att direkt segla hem varvid de ankom till Göteborg 10 november 1956.

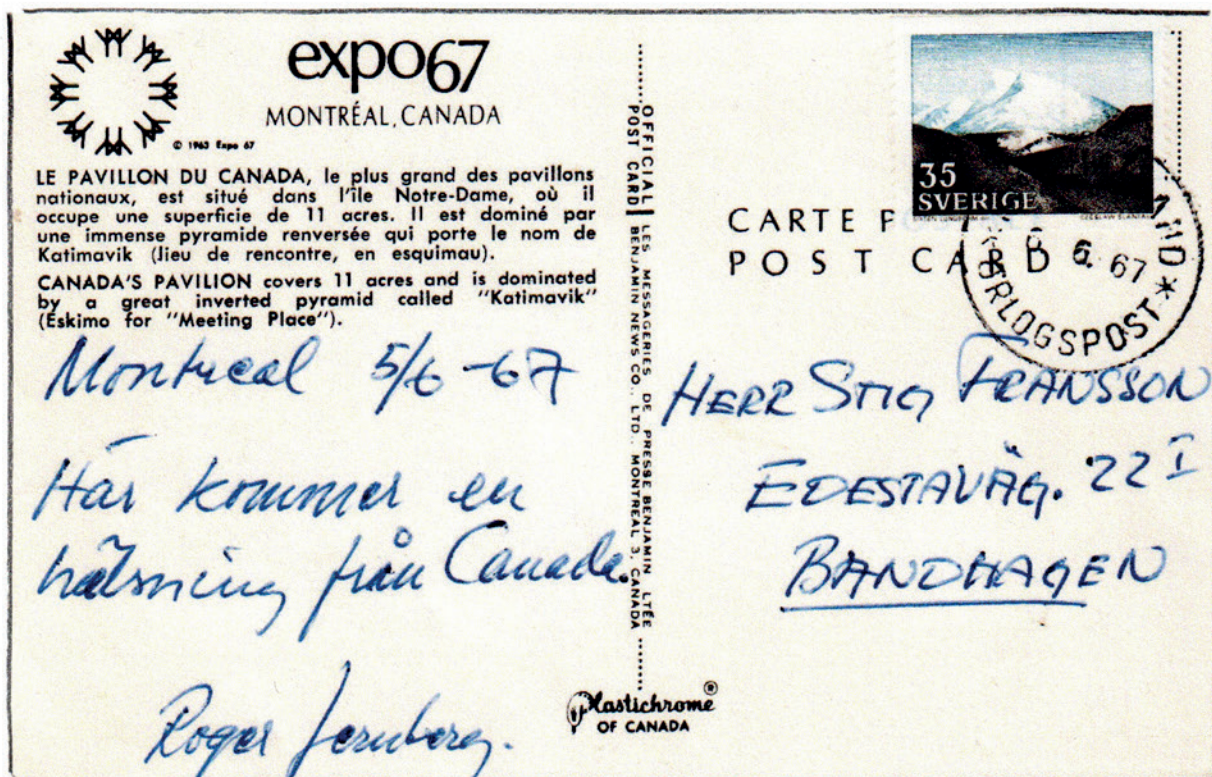
1958-års Långresa

1958-års långresa var en sommarexpedition med H M J Halland tillsammans med H M Kryssare Tre Kronor och H M J Småland, på besök i Kiel den 19 till 24 juni 1958.

1967-års långresa

1967-års långresa gick till Världsutställningen EXPO 67 i Montréal Kanada för att visa vår modernaste jagare samt representera Sverige.

1981-års och 1982-års långresor

Inför 1981-års långresa moderniserades Halland. 1981-års och 1982-års långresor gick till medelhavet med en avvikare till Funchal 1982. Båda långresorna påbörjades i januari respektive år. Försändelser från respektive år hittar man då och då.

Vinjett med HMS Halland har bara noterats från 1981-års resa.

